Voorjaarsnota 2021

Provincie Zeeland

In deze voorjaarsnota gaan we, naast ontwikkelingen in het huidige begrotingsjaar, in op het financiële meerjarenperspectief van de Provincie Zeeland. Bovendien vindt de kaderstelling van de begroting 2022 en meerjarenperspectief 2023 - 2025 plaats in deze nota.

Voorjaarsnota 2021

en meerjarenperspectief 2022 - 2025

Datum: 20 april 2021

Inhoudsopgave

Inleiding 5

1. Doorkijk op strategische opgaven 10
1.1. Inleiding 10
1.2. Doorkijk op de strategische opgaven 11
1.3. Stelpost strategische opgaven 14
1.4. Recapitulatie financiële besluiten 14

2. Ontwikkelingen uitvoeringsprogramma's 16
2.1. Inleiding 16
2.2. Ontwikkelingen in de uitvoeringsprogramma's 18
2.3. Grote projecten 29
2.4. Recapitulatie financiële voorstellen 30

3. Overige ontwikkelingen 32
3.1. Instandhouding infrastructuur 32
3.2. Ontwikkelingen provinciefonds 36
3.3. 1e ronde budgetbewaking 2021 38
3.4. Overige ontwikkelingen 39
3.5. Grondbeleid 42

4. Financieel perspectief 43
4.1. Vertrekpunt 43
4.2. Recapitulatie financieel meerjarenperspectief 44
4.3. Ontwikkeling Investeringsagenda 46
4.4. Ontwikkeling algemene reserve en weerstandsratio 47

5. Kaderstelling begroting 2022 en verder 49
5.1. Toevoegen jaarschijf 2025 49
5.2. Indexering 49

Bijlagen 50
Bijlage 1: Budgettair neutrale effecten - 1e ronde budgetbewaking 2021 50
Bijlage 2: Ontwikkeling grondbank en kavelruil 53
Bijlage 3: Uitvoeringsstrategie Bewegwijzering 2021 – 2025 (separate bijlage)

Inleiding

Samen halverwege

Aan het begin van deze bestuursperiode zagen we grote transities op ons afkomen, rond energie, klimaat en mobiliteit. En uitdagingen met betrekking tot het imago van Zeeland, waarbij vraagstukken rond de arbeidsmarkt, onderwijs, wonen en toerisme speelden. We zagen de grote uitdaging om al onze beleidsvisies, samen met gemeenten en andere partners, te vertalen in een gezamenlijke Omgevingsvisie. Allemaal vraagstukken, waar we nog steeds alleen samen het antwoord op kunnen geven. Samen als GS en PS, maar ook samen als provincie en andere netwerkpartners. Naast die grote opgaven zagen we natuurlijk ook tal van andere vraagstukken en uitdagingen, die we ook benaderden vanuit de stellige overtuiging dat we alleen samen verschil kunnen maken. Ten dienste van Zeeland.

In die context zijn we van start gegaan met het coalitieakkoord “Samen verschil maken”. Een akkoord dat wezenlijk anders is dan eerdere akkoorden. Niet een akkoord van een college, maar een coalitieakkoord, waarin we vooraf afstemming gezocht hebben met alle fracties over de grote vraagstukken.

Niemand kon op dat moment vermoeden dat de wereld zo ongeveer van het ene op het andere moment zou veranderen door een pandemie. Wereldwijd zijn inmiddels ruim drie miljoen mensen overleden. In Zeeland waren er medio april in totaal ruim 230 dodelijke slachtoffers gemeld, en ruim 23.000 gevallen van ziekte. Naast al dat persoonlijke leed heeft corona geleid tot grote economische en sociale problemen, tal van bedrijven die het moeilijk hebben of zelfs omgevallen zijn. Wij hebben niet de mogelijkheden om individuele ondernemers te steunen, maar helpen waar we kunnen. Hoewel we wel middelen hebben ingezet, is die hulp niet primair financieel, maar bestaat die vooral uit het verder uitbouwen van een goedlopend netwerk in de Zeeuwse economie en het voor iedereen beschikbaar maken van alle relevante informatie.

Daarnaast heeft corona ons geleerd dat veel van de waarden en vrijheden, die zo vanzelfsprekend leken, dat toch niet zijn. Dat moet ook ons tot nadenken stemmen voor de toekomst: kunnen we, maar ook willen we wel zonder meer terug naar hoe het was? Of moeten we ook met andere ogen naar de wereld om ons heen kijken? Met meer oog voor waarden als welzijn en welbevinden?

Voor we ingaan op de toekomst, blikken wij eerst terug op de eerste helft van deze collegeperiode, mede aan de hand van de bijzonder prettige en constructieve bespreking die we daarover met u als Staten gevoerd hebben. Want hoewel bijna alle aandacht uitging naar de effecten van corona hebben we samen met al onze partners op tal van terreinen wel verschil kunnen maken voor Zeeland.

Verschil gemaakt

Samenwerking

De keuze voor netwerksturing vraagt veel van de samenwerking tussen ons college en uw Staten, maar ook tussen ons als provincie en onze netwerkpartners. Over het algemeen is die samenwerking goed, maar het vinden van de goede werkwijzen in zo’n nieuwe context blijft zoe-

ken. Het is van groot belang om permanent met elkaar in gesprek te zijn, om relevante informatie te delen en om scherp in beeld te blijven houden wie in welk stadium welke rol heeft. Het feit dat er nu geen of veel minder fysieke ontmoetingen mogelijk zijn, is een groot gemis. In juni zullen wij nader het gesprek met u voeren over de samenwerking.

Opgaven
Binnen de opgaven, die we samen met u hebben vastgesteld, is een regionale energiestrategie opgesteld. Daarmee is de opgavefase van de Energietransitie afgerond. De uitvoering wordt nu voorbereid. Vrijwel tegelijkertijd is een nieuwe opgave geformuleerd, namelijk hoe we in Zeeland omgaan met stikstof. We hebben daar een gezamenlijke aanpak voor opgezet. Er ligt een concept-strategie voor klimaatadaptatie, en de opgave “slimme mobiliteit” levert de eerste concrete projecten op Schouwen-Duiveland op. De opgave om te komen tot integrale marketing voor Zeeland heeft vertraging opgelopen, en is verder doorkruist doordat de VVV is opgeheven. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is door het Rijk met een jaar uitgesteld, wat ons de ruimte heeft gegeven de Omgevingsvisie beter af te stemmen met onze partners. We liggen goed op koers en de samenwerking met andere partijen in dat proces is goed, ondanks alle beperkingen die corona met zich meebrengt.

Uitvoeringsprogramma’s
Ook in de uitvoeringsprogramma’s hebben belangrijke ontwikkelingen plaatsgevonden. Bij een paar zaken daaruit willen we apart stil staan. Zo hebben we grote stappen kunnen zetten in het woonbeleid, vooral in de samenwerking met onze gemeentelijke partners. Waar in het verleden soms grote spanningen optraden, zien we daar een verbetering, die doorgezet moet worden. Met de provinciale impuls wonen hebben we kunnen inspelen op concrete behoeften uit de samenleving. Daarnaast hebben we een beweging in gang gezet naar verbetering van het hele stelsel rond de milieutaken. We hebben een begin kunnen maken met het Deltaplan Zoetwater. Er worden verschillende regio-deals uitgevoerd, onder meer in Zeeuws-Vlaanderen. Voor Cultuur hebben we een Zeeuws stimuleringsfonds opgezet, en Rijksmiddelen voor de Zeeuwse cultuursector weten te bewerkstelligen. Verder is de Delta-academie opgestart en wordt het Joint Research Centre nu gerealiseerd. En tenslotte heeft Europa eind 2020 € 9 miljoen beschikbaar gesteld voor investeringen, nog dit jaar, in Zeeuwse projecten die aansluiten op onze opgaven.

Projecten
We hebben ook een aantal grote projecten kunnen afsluiten, zoals de ontmanteling van Thermphos, die na een roerige start zonder grote nieuwe problemen is afgewikkeld. Die heeft grote financiële consequenties gehad, maar we hebben de provinciale financiën op orde weten te houden. De renovatie van de Stationsbrug in Middelburg, waar sprake was van de schadelijke stof Chroom VI, is veilig afgerond. De voortgang van het natuurpakket Westerschelde vordert gestaag. Nu bij Waterdunen een oplossing voor de getijdenduiker is gevonden komt de afronding van dat project in zicht. Ook voor de projecten Sloeweg, Tractaatweg en de Drie Klauwen geldt dat afronding heeft plaatsgevonden en de verkeersveiligheid en doorstroming is verbeterd.

Het project Marinierskazerne is niet doorgegaan. Maar met name in dat dossier is gebleken dat we echt samen verschil kunnen maken. De aanwezigheid van tal van Zeeuwen bij het Kamerdebat, en de eensgezindheid die we collectief - als heel Zeeland - hebben laten zien, is een belangrijke factor geweest in het intensieve proces van de totstandkoming van het compensatiepakket Wind in de Zeilen. Dat compensatiepakket biedt een brede basis voor de toekomst, en hoewel de uitvoering nog verder op gang moet komen, is er zicht op versterking van Zeeland op belangrijke terreinen: verbetering van de bereikbaarheid per spoor, boven de Westerschelde in het personenvervoer, in Zeeuws-Vlaanderen in de afspraken rond de railverbinding van Gent en Terneuzen. Voor dat laatste project is inmiddels een intentieverklaring door Nederland, Vlaanderen en België ondertekend; uitvoeringsbesluiten kunnen in 2023 verwacht worden. Daarnaast levert het justitieel complex, inclusief het kenniscentrum ondermijning, een impuls in werkgelegenheid, en verwachten we nieuwe studenten – en dus inwoners - door versterking van het onderwijs via het Delta-kenniscentrum. Verder zijn er afspraken gemaakt voor opleidingsplaatsen voor huisartsen, een impuls voor de waterstofeconomie, en impulsen voor de Kenniswerf: tal van ontwikkelingen die aansluiten op onze voornemens en die we ten volle moeten benutten in de komende jaren. Over Evides hebben wij u al eerder gemeld dat er een oplossing voor de afsplitsing mogelijk is. Daarover ontvangt u een apart Statenvoorstel. Daarmee wordt het in ieder geval mogelijk om onze eigen bijdrage aan het Delta kenniscentrum in te vullen. Verdere vrij beschikbare middelen vanuit de afsplitsing van Evides voorzien we niet eerder dan 2025.
De ondertitel van “Wind in de zeilen” is “een nieuwe start”. We blijven investeren in de nieuwe samenwerking met het Rijk, die met dit compensatiepakket is ingezet.

Verschil blijven maken

We mogen verwachten dat er relatief snel zicht komt op de echte maatschappelijke gevolgen van de huidige pandemie. Zoals het er nu uitziet, zullen er in het grootste deel van 2021 nog maatregelen van kracht blijven. Dat is mede afhankelijk van de voortgang van vaccinaties, maar ook van de vraag of nog nieuwe mutaties opduiken. Duidelijk is in elk geval dat de rest van deze collegeperiode getekend zal worden door maatschappelijke gevolgen van corona. De vraag is hoe we een rol kunnen spelen in het economisch en maatschappelijk herstel, en welke consequenties dat heeft voor wat we ons voorgenomen hadden om te doen. Tegelijkertijd is onduidelijk hoe de huidige en komende investeringen van het Rijk weerslag krijgen op onze eigen financiële positie. Meer dan ooit zien we financiële onzekerheden op ons afkomen.

De vraag is ook hoe we inspelen op structurele effecten van corona. Zo zien we recent een toename van het aantal inwoners. Wellicht zien steeds meer mensen, mede onder invloed van de noodzaak tot thuiswerken en de mogelijkheden van digitalisering, de meerwaarde van een prettige leefomgeving, zoals we die in Zeeland kunnen bieden. Dat betekent voor nu dat er nog meer aandacht nodig is voor onder meer de woonagenda én de digitale agenda.

Maar ook op de langere termijn is de vraag wat we leren van de corona-pandemie. Verondersteld wetmatigheden bleken plotseling geen wetmatigheden meer te zijn. Dat kan ook iets betekenen voor hoe we naar de wereld om ons heen kijken. Willen we bij alles terug naar hoe het was, of willen we toe naar een andere toekomst, naar een herwaardering van de balans van economische, sociale en groene waarden? En hoe vertaalt zich dat dan door, in combinatie met toenemende digitalisering, in ons denken over bijvoorbeeld wonen, over mobiliteit en infrastructuur?

Wij kunnen ons voorstellen dat deze en soortgelijke vragen aan het begin van de volgende bestuursperiode, als er meer duidelijkheid is over de effecten van corona op langere termijn, gezamenlijk worden doordacht.

In de strategische opgaven hebben we samen met u bewust de keuze gemaakt voor een netwerkbenadering. De eerste fase, waarin we het netwerk bouwen en de strategie samen met onze partners bepalen, zal voor de meeste opgaven rond de zomer zijn afgerond. Daarna volgt een traject van uitvoering en verdere uitwerking, en het doorgaan met het maken van verdere keuzes. Afronding van een opgave betekent immers niet dat het denkwerk klaar is. Het proces van het uitvoeren van robuuste maatregelen en verdere ontwikkeling van nieuwe maatregelen gaat door in het netwerk dat is opgebouwd. Dat vraagt ook dat we blijven investeren in de versterking van de samenwerking in het OZO en in de lobby naar Den Haag.

In de uitvoering van de regionale energiestrategie, de vaststelling van de strategie voor klimaatadaptie en doorvertaling daarvan willen we concrete stappen zetten. Het blijft zaak om de strategieën concreet te vertalen en daadwerkelijk tot uitvoering over te gaan. We zijn daarbij wel afhankelijk van het tempo waarin onze partners kunnen bijdragen aan uitvoering. De eerste Omgevingsvisie wordt dit jaar opgeleverd, maar zal actueel moeten blijven en dus regelmatig onderhoud vergen. Het denken rondom de uitvoering van de opgaven gaat immers door en vraagt vertaling in de Omgevingsvisie. Samenwerking met onze partners is onmisbaar om te komen tot brede integrale marketing van Zeeland, in combinatie met de vraagstukken op de arbeidsmarkt, en met het versterken van zichtbaarheid als toeristische bestemming.

Daarnaast brengen we de ingezette beweging van het milieustelsel verder. We werken door aan een landbouwtransitie en de ontwikkeling van natuur, met aandacht voor biodiversiteit. En we werken toe naar een nieuwe mobiliteitsconcessie in 2024, en de realisatie van mobiliteitshubs. Tot slot kunnen we voor het Deltaplan Zoet water inspelen op het uitvoeringsprogramma van het Rijk, voor zover dat past in onze eigen strategie.

Gebiedsgerichte integratie

Bij al die inhoudelijke vraagstukken met een ruimtelijke component staan we samen met alle andere overheden voor de vraag hoe we alle transities en alle nationale én regionale doelstellingen én middelen met elkaar kunnen verbinden tot een optimaal resultaat in de regionale context. Waarbij “optimaal” niet alleen wordt uitgedrukt in economische waarden, maar ook in ecologische en maatschappelijke waarden.

Het IPO heeft, samen met VNG en UvW, in het licht van de kabinetsformatie het aanbod gedaan om dat samen op te pakken in gebiedsaanpakken 3.0, aan de hand van voorbeeldgebieden per provincie (bij ons: North Sea Port District). De voorbeeldgebieden zijn bedoeld om van te leren: hoe we alle vraagstukken die spelen in een regionale context tot uitvoering kunnen brengen, en wat daarin goed werkt en wat niet. Echt als één overheid gaan samenwerken vraagt veel: zowel van de regionale samenwerking als van de interdepartementale samenwerking binnen het Rijk. En in ons geval, als grensregio, ook van de internationale samenwerking. We zullen daar als provincie bij uitstek een stap naar voren moeten doen, ook al betekent “leren” dat er dingen mis gaan die hersteld moeten worden. Maar ook naast het voorbeeldgebied werken we toe naar integrale en gebiedsgerichte doorvertaling van de strategische opgaven

rond stikstof en klimaat, in samenhang met landbouw, natuur en water. Al die vraagstukken zullen immers in regionale samenhang moeten worden opgelost.

We zien dat er veel op ons afkomt in de uitvoering. Een groot vraagstuk voor de komende jaren is hoe, maar vooral ook óf alle ideeën en plannen daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden. Naast financiële onzekerheden zien we ook hoe met name gemeenten grote vraagstukken hebben op het sociaal domein, die veel financiële middelen en menskracht vragen. Het spreekt niet vanzelf dat zij middelen en menskracht kunnen inzetten op de gezamenlijke realisatie van de strategieën rond energie, klimaat, mobiliteit en stikstof. Dat gesprek zullen we met onze partners moeten voeren. Meer dan ooit is duidelijk dat we alleen in samenwerking met anderen verschil kunnen maken. We moeten daarom sterk blijven investeren in de samenwerking van ons als provincie met gemeenten, maar ook in gemeentelijke samenwerking onderling. Het OZO is daarbij een belangrijk en sterk uitgangspunt.

Wij hebben immers als ‘regioprovincie’, net als onze samenwerkingspartner Fryslân, het voordeel boven veel andere regio’s dat de samenwerkingsschaal van gemeenten, de schaal van het Waterschap en de schaal van de provincie samenvallen, en dat we de structuren hebben die nodig zijn voor optimale samenwerking en versterking van de democratische legitimiteit. Daarom doen we samen met Fryslân een pleidooi voor een experiment in onze provincies, waarin we afspraken willen maken in de volle breedte van de vraagstukken die hierboven geschetst zijn.

Voor ons als provincie zien wij ook keuzevraagstukken. Want, hoewel onze financiële positie gezond is, zijn de financiële onzekerheden groter dan ooit. In het financieel perspectief (hoofdstuk 4) gaan wij daar verder op in.

In deze voorjaarsnota constateren wij, nog los van onze ambities, onvermijdelijke knelpunten die de omvang van de beschikbare middelen overstijgen. Wij hebben daarom kritisch gekeken naar zaken die kunnen vervallen zonder dat dat grote gevolgen heeft voor de uitvoering van die ambities. Dan gaat het met name om proces- en adviesbudgetten. Per saldo doen wij voorstellen om ruim € 1 miljoen structurele ruimte om te buigen ten behoeve van knelpunten en nieuwe ambities. Besluitvorming over nieuwe ambities die uitgesteld kan worden stellen we uit. We moeten flexibel blijven, en voorbereid op zowel scenario’s dat er bezuinigingen op ons afkomen, als op scenario’s waarbij voor bepaalde opgaven middelen beschikbaar komen, van het Rijk of uit Europa. De strategische opgaven en maatregelen die bijdragen aan coronaherstel hebben de grootste prioriteit. Langs die denklijnen hebben wij de voorstellen in deze voorjaarsnota ontwikkeld.

1. Doorkijk op strategische opgaven

1.1. Inleiding

Bij de start van deze bestuursperiode hebben we - gezamenlijk als GS en PS - 5 strategische opgaven gedefinieerd, die aansluiten op grote transities die we op ons af zien komen. De opgaven pakken we aan in een netwerkbenadering. In de eerste fase bouwen we het netwerk en definiëren we de strategie samen met onze partners. Daarna volgt een traject van uitvoering en verdere uitwerking: samen bezien wat nu haalbaar en uitvoerbaar is, en waar nog verder over nagedacht moet worden. Afronding van een opgave betekent daarmee niet dat het denkwerk klaar is: dat gaat een nieuwe fase in. Het proces van het uitvoeren van robuuste maatregelen en verdere ontwikkeling van nieuwe maatregelen gaat door in het netwerk dat is opgebouwd.

Voor de meeste strategische opgaven die we samen met u gedefinieerd hebben geldt dat die rond de zomer hun strategieën afgerond hebben. Zichtbaar Zeeland en Slimme Mobiliteit kunnen relatief zelfstandig worden uitgevoerd, maar voor stikstof, klimaatadaptatie en energietransitie geldt dat die in samenhang in een ruimtelijke context gestalte moeten krijgen, samen met vraagstukken rond landbouw, water en natuur, maar ook in relatie tot bijvoorbeeld recreatie en wonen. Die ruimtelijke vertaling betekent ook dat de opgave rond de Omgevingsvisie niet “klaar” is. Nieuwe gezamenlijke inzichten zullen daarin verwerkt moeten worden, zodat de Omgevingsvisie een dynamisch document blijft.

De noodzaak om een aantal grote opgaven regionaal en in samenhang uitvoering te geven is ook door IPO, VNG en UvW ingebracht in een aanbod voor de kabinetsformatie. In de algemene inleiding zijn wij daar al op ingegaan. Wij willen in het verlengde daarvan bezien of we ook in andere gebieden pilots kunnen opstarten waarin we de strategische lijnen uit verschillende regionale en landelijke opgaven bij elkaar kunnen brengen tot een regionaal optimum. Zo’n regionaal optimum gaat verder dan alleen de optelsom van alle inhoudelijke vraagstukken: ook maatschappelijke waarden, en de beleving c.q. het welzijn van de inwoners spelen daar een rol in. Op die manier krijgen veel van de opgaven een integraal gebiedsgericht vervolg.

Bij de overgang van het gezamenlijk vaststellen van de strategie naar de uitvoering en uitwerking ligt wel een vraagstuk. Bij ons als provincie is de investeringsagenda beschikbaar voor onze inzet, maar we zien ook dat de problematiek bij onze gemeentelijke partners wort gedomineerd door vraagstukken in het sociaal domein. Dat betekent dat zij weinig ruimte hebben om menskracht, geld en energie in andere vraagstukken kunnen investeren. Via het OZO gaan wij het gesprek aan met onze partners, om te bezien waar dit alles toe leidt voor de voortgang van de uitvoering van al die opgaven. Wij willen, vooruitlopend daarop, in ieder geval vanuit de investeringsagenda middelen beschikbaar maken, om ons deel van de uitvoering in te kunnen vullen.

1.2. Doorkijk op de strategische opgaven

1.2.1. Ruimtelijke kwaliteit

De opgave Ruimtelijke kwaliteit richt zich met name op het opstellen van een provinciale Omgevingsvisie en een Omgevingsverordening. Hoewel de provinciale Omgevingsvisie alleen bindend is voor de provincie zelf, is de Omgevingsverordening, die tegelijk met de Omgevingsvisie opgesteld wordt, ook bindend voor anderen.

Mede als gevolg van de corona-pandemie is de inwerkingtreding van de Omgevingswet een jaar uitgesteld, tot 1 januari 2022. Het jaar 2021 is gestart met de achterbanraadpleging voor de Zeeuwse Omgevingsvisie. Van januari 2021 tot en met maart 2021 kon iedereen reageren op de concepten van de Zeeuwse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.

Deel A van de Omgevingsvisie schetst vier maatschappelijke uitdagingen richting 2050:

1. Uitstekend wonen en leven in Zeeland
2. Balans in de grote wateren en het landelijk gebied
3. Een duurzame en innovatieve economie
4. Klimaatbestending en CO_2 neutraal Zeeland

In deel B van de Omgevingsvisie worden voor de 27 thema's de (sub)doelen en acties voor de komende tien jaar beschreven. Deze doelen en acties worden verder uitgewerkt in uitvoeringsprogramma's.

De Omgevingsvisie is via co-creatie samen met onze omgeving tot stand gekomen. De periode van de achterbanraadpleging is gebruikt om de wensen en ideeën over deze Zeeuwse Omgevingsvisie op te halen. Voor de partijen die hebben meegeschreven of meegedacht aan (onderdelen van) de Omgevingsvisie is de periode van de achterbanraadpleging ook het moment om de integraliteit van de Omgevingsvisie te beoordelen. De reacties uit de achterbanraadpleging worden gebruikt om de definitieve concepten Omgevingsvisie en -verordening aan te passen en de integraliteit tussen de thema's te vergroten.

Eind 2021 zal het proces om te komen tot de Zeeuwse Omgevingsvisie worden afgerond met de vaststelling van zowel de Omgevingsvisie als de Omgevingsverordening in Provinciale Staten. Onder de Omgevingswet worden de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening dynamische documenten zonder einddatum. De bedoeling is dat die regelmatig worden aangepast aan nieuwe ontwikkelingen. In de praktijk betekent het dat we direct na de vaststelling van de Omgevingsvisie en -verordening starten met de eerste herziening, om bijvoorbeeld de ontwikkelingen vanuit de klimaatadaptatiestrategie in de Omgevingsvisie te verwerken.

1.2.2. Slimme mobiliteit

De transitie naar slimme en schone mobiliteit is door corona urgenter geworden. Thuis werken en les krijgen, mijden van het openbaar vervoer, de grote stijging van verkoop van elektrische fietsen en de versnelling van de vraag naar deelmobiliteit zijn directe effecten van corona ge-

weest in het voorgaande jaar. Wat dit de komende jaren gaat betekenen voor de keuzes die reizigers maken kan niemand voorspellen. Wel is duidelijk dat het toekomstige mobiliteitssysteem flexibeler én duurzamer zal moeten zijn en meer moet kunnen inspelen op veranderende voorkeuren van inwoners en bezoekers van Zeeland.

In 2021 wordt de richtingennotitie Slimme Mobiliteit uitgewerkt in de regionale mobiliteitsstrategie. Deze zal deze in de tweede helft van 2021 ter besluitvorming in colleges, raden en Staten komen. Tegelijkertijd worden initiatieven in de lijn van slimme mobiliteit opgestart en versneld. De uitrol van deelmobiliteit wordt versneld, per eind 2021 gaat de nieuwe snelle intercity rijden, plannen voor OV-knooppunten en deelmobiliteitshubs worden in gang gezet, het regionaal data-team gaat met gezamenlijke inzet vanuit de Zeeuwse wegbeheerders van start en vanuit het Living Lab Slimme Mobiliteit wordt de totale inzet op vernieuwende projecten en experimenten versterkt.

Twee belangrijke randvoorwaarden voor het toewerken naar de nieuwe mix van mobiliteit zijn het beschikbaar komen van MaaS-apps (Mobility as a Service: app om vervoer op maat aan te vragen) in Zeeland en het komen tot knooppunten/ hubs van voldoende kwaliteit. Het versneld beschikbaar krijgen van een MaaS-app in Zeeland kan vanuit het Living Lab Slimme Mobiliteit worden gerealiseerd. Voor de inzet op knooppunten/hubs vraagt dit gezamenlijke investeringen met ten minste gemeenten, ministerie I&W, NS en ProRail. Wij verwachten dat wij u hierover bij het vaststellen van de regionale mobiliteitsstrategie een concreet plan tot uitvoering kunnen voorleggen, inclusief een voorstel voor het beschikbaar stellen van middelen.

1.2.3. Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. Hierdoor nemen de risico's als gevolg van droogte, wateroverlast, hitte en overstromingen toe. Dat levert risico's op voor onze economie, welzijn en (water)veiligheid. Daarom wordt in 2021 een Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ) in gezamenlijkheid met Zeeuwse overheden en partners vastgesteld. In de KasZ wordt een lijn uitgezet op welke manier Zeeland klimaatrobuust kan worden ingericht en welke partijen hiervoor aan de lat staan.

De KasZ leidt tot een uitvoeringsagenda op Zeeuws niveau. Op deze manier wordt verzekerd dat de KasZ ook daden bij de woorden voegt. In deze uitvoeringsagenda besteden we nadrukkelijk aandacht aan de verschillende verantwoordelijkheden, zowel de taken en rollen van de Provincie, als die van de overige Zeeuwse overheden en onze maatschappelijke partners. De concrete voorstellen, middelen en ambities voor uitvoering komen aan bod bij de vaststelling van de KasZ in Provinciale Staten in het najaar van 2021.

In 2020 is het Deltaprogramma 2021 gepresenteerd. Het Deltaprogramma schetst een beeld van deltabeslissingen en voorkeursstrategieën voor de komende zes jaar. Tot 2050 voldoet de huidige strategie om Nederland veilig, klimaatbestendig en waterrobuust te houden. Volgens de voorspellingen van het KNMI is het zeer waarschijnlijk dat de zeespiegel vanaf 2050 sneller gaat stijgen dan waar in het Deltaprogramma 2015 rekening mee werd gehouden. De koersaanpassing die na 2050 mogelijk nodig is, vraagt de komende jaren een proces van onderzoek om te komen tot gedeelde kennis, maatschappelijke betrokkenheid en gezamenlijke keuzes. Wij benutten 2021 om te verkennen op welke manier Zeeland kan aansluiten bij die processen.

1.2.4. Stikstof

Door corona leek de stikstofopgave in het afgelopen jaar enigszins naar de achtergrond gedrongen. Door het opzetten van instrumenten in regelgeving is de vergunningverlening voorzichtig op gang gekomen, maar buiten Zeeland zit in grote delen van het land de woningbouw nog klem vanwege stikstofvraagstukken. De omzetting van PAS-meldingen - die sinds eind vorig jaar niet mee geldig zijn - naar vergunningen zal vermoedelijk tot in 2023 duren. Enkele landelijke gerechtelijke uitspraken begin 2021 leiden ertoe dat de onderbouwing bij de vergunningverlening nog niet altijd houdbaar is.

Dit maakt voor 2021 de noodzaak nog groter om serieus werk te maken van de belangrijkste pijlers uit de Zeeuwse aanpak stikstof, namelijk bronmaatregelen in combinatie met versterking van natuur. Op basis van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering moeten provincies in 2022 gebiedsplannen voor Natura2000-gebieden opleveren. In die plannen wordt zowel aangegeven waar de stikstofbronnen liggen, als wat er via bronmaatregelen en natuuraanpak aan wordt gedaan om die gebieden op orde te krijgen. Die wet beschrijft een gebiedsgerichte aanpak als hét instrument om tot gebiedsplannen te komen.

Bronaanpak krijgt niet alleen gestalte via opkoopregelingen in de landbouw die vanuit de opgave stikstof worden gerealiseerd. Bronaanpak in mobiliteit en industrie krijgt ook via andere opgaven en uitvoeringsprogramma's aandacht, en er ligt een verantwoordelijkheid bij het Rijk, voor bijvoorbeeld walstroom in zeehavens. Meer dan 50% van de stikstofdepositie in Zeeland wordt veroorzaakt door scheepvaart of is afkomstig uit het buitenland. Het Rijk zoekt samenwerking met de provincies in de Buitenlandstrategie, die in 2021 is ingezet. Nu ook in Vlaanderen de noodzaak om stikstofmaatregelen te treffen groeit, verwachten we dat die buitenlandstrategie in 2021 tot concrete stappen kan leiden.

In 2020 is een start gemaakt met de monitoring van stikstofbronnen en de kwaliteit van de natuur., In 2021 is dit vervolgd met satellietmetingen voor zowel stikstofoxides (NO_x) als ammoniak (NH_3), de koppeling van data en de analyse daarvan. Voor deze provinciale monitoringsopgave is in 2021 € 50.000 aanvullend benodigd.

Ook interprovinciaal vraagt de monitoring en modelmatige berekening veel capaciteit en middelen. De gezamenlijke provincies zijn mede-eigenaar van Aerius waarin onder meer ook de stikstofregistratie banken worden bijgehouden. Hiervoor, en voor het legaliseren van de PAS-melders, wordt door IPO een extra structurele bijdrage bovenop de eerder toegekende incidentele bijdrage vanaf 2021 gevraagd van € 129.000 per jaar, met een structurele bijdrage van € 343.000 vanaf 2024.

Wij blijven zo goed mogelijk gebruik maken van de Rijksmiddelen die beschikbaar komen om bronmaatregelen te nemen. In onze brief van 9 maart 2021 hebben we u hierover geïnformeerd. Zo zal in 2021 gebruik worden gemaakt van de middelen uit de vrijwillige opkoopregeling veehouderijen. Voor Zeeland stelt het Rijk hiervoor bijna € 5,4 miljoen beschikbaar. We stellen voor deze middelen in de begroting op te nemen. Deze middelen worden ingezet om de kosten voor het laten vervallen van productierechten, aankoopkosten van grond en gebouwen (na vermindering restwaarde) of sloopkosten te dekken. De zogenaamde 'vermogensvorming'

(restwaarde van aankopen op basis van marktwaarde) wordt niet gefinancierd door het Rijk, maar betrekken wij bij de provinciale grondbank. De aangekochte gronden zetten we namelijk in voor bufferzones, natuur- en bosontwikkeling en/of extensivering van de landbouw. De indirecte (proces)kosten die niet in aanmerking komen om gedekt te worden uit de uitkering van het Rijk, zoals taxatiekosten, notariskosten, kosten van inhuur, etc, dekken we uit de middelen (€ 400.000) die in de najaarsnota 2020 zijn toegekend voor de opkoopregeling stikstof.

1.2.5. Zichtbaar Zeeland

De opgave Zichtbaar Zeeland richt zich op het versterken en het verbreden van het Zeeuws imago. De eerste stap daarin is het realiseren van een marketingstrategie, die breed gedeeld wordt door alle partners in het netwerk. De strategie richt zich op brede en integrale marketing van Zeeland (wonen, werken, ondernemen, studeren, recreëren) en het realiseren van maximale synergie tussen de marketing op al deze thema's. Het uiteindelijke doel is te bezien of één Zeeuwse Marketingorganisatie (ZMO) kan worden opgericht, waarin al deze zaken samenkomen.

Na uw instemming met de concept-marketing strategie op 5 februari 2021 heeft een brede consultatie plaatsgevonden, die tot een beperkte aanscherping heeft geleid. Uit de consultatieronde blijkt dat er brede overeenstemming bestaat over inhoud en scope van die strategie en dat er draagvlak is voor verdere uitwerking en concretisering daarvan. Tegelijk met deze voorjaarsnota zullen de definitieve Marketingstrategie en de vervolgstappen via een separaat Statenvoorstel aan u worden voorgelegd. Met de vaststelling van de Marketingstrategie is de opgavefase van de opgave Zichtbaar Zeeland afgerond. De verdere uitwerking en uitvoering, waaronder het voorlopig continueren van enkele taken van de voormalige VVV die wij tijdelijk hebben overgenomen, krijgt gestalte binnen het programma Ondernemend Zeeland (regionale economie).

1.3. Stelpost strategische opgaven

Hiervoor is al benoemd dat de opgaven Slimme mobiliteit, Klimaatadaptatie, Zichtbaar Zeeland en Ruimtelijke kwaliteit naar verwachting nog dit jaar overgaan van strategie naar uitvoering. De besluitvorming daarover zal in afzonderlijke Statenvoorstellen plaatsvinden, buitenom de voor- en najaarsnota's. Om in die Statenvoorstellen ook direct een besluit over toekenning van middelen te kunnen doen, stellen we voor om een stelpost Strategische Opgaven te vormen, met een omvang van € 5,1 miljoen.

1.4. Recapitulatie financiële besluiten

Samengevat zien de financiële voorstellen er als volgt uit voor de investeringsagenda:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Stelpost strategische opgaven	-500	-1.025	-1.525	-1.525	-525
Stikstof	-50				
Totaal	**-550**	**-1.025**	**-1.525**	**-1.525**	**-525**

Voorgestelde besluiten:

- Stelpost strategische opgaven vormen met een omvang van € 5,1 miljoen voor de periode 2021 - 2025, bedoeld als dekking voor de uitvoeringsfase van de strategische opgaven, waarover op basis van afzonderlijke Statenvoorstellen een besluit genomen wordt.

- De benodigde middelen voor de strategische opgaven toekennen uit de investeringsagenda, waarbij de IPO-middelen stikstof worden gedekt uit de budgettaire ruimte.

- De rijksmiddelen ‘vrijwillige opkoopregeling veehouderijen’ ter grootte van € 5,4 miljoen opnemen in de begroting 2021.

2. Ontwikkelingen uitvoeringsprogramma's

2.1. Inleiding

Binnen de opgaven ligt het accent op de vraag hoe we samen met onze partners omgaan met de grote uitdagingen die op ons afkomen. Wanneer de strategieën gezamenlijk zijn vastgesteld, krijgt de uitvoering verder gestalte binnen de uitvoeringsprogramma's. In de context van netwerksturing betekent uitvoering overigens altijd een wisselwerking van uitvoering van concrete maatregelen én het samen met partners ontwikkelen van nieuwe maatregelen.

In de inleiding op deze voorjaarsnota hebben wij al aangegeven dat onze prioriteiten liggen op enerzijds coronaherstel en anderzijds op het doorgaan met de gezamenlijke strategische opgaven. Die hoofdlijn werkt ook door in de uitvoeringsprogramma's.

Uitwerking coronaherstel

Bijna alle uitvoeringsprogramma's worden geraakt door corona, vooral de programma's rond economie, cultuur en mobiliteit. Hieronder schetsen wij de grote incidente inspanningen die we vanuit de algemene reserve voorstellen. Bij de programma's gaan we ook in op structurele maatregelen.

In onze brief van 9 maart 2021 hebben we u een brede update gegeven van de gevolgen van corona voor Zeeland en de maatregelen die we hebben getroffen. Naast de algemene economische maatregelen hebben wij ook specifieke maatregelen genomen in de vrijetijdssector. Er zijn veertien planvormingsvouchers beschikbaar gesteld en ingevuld vanuit alle onderdelen van de sector (dagrecreatie, verblijfsrecreatie, waterrecreatie, horeca) en vanuit alle Zeeuwse regio's. Daarnaast zijn we trajecten gestart voor ondernemers met groepsaccommodaties. Voor dagattracties is er ruimte voor hulp binnen het maatwerkadvies. Horecaondernemers krijgen eerste hulp binnen het programma SOS Dockwize. Indien er vragen zijn die beter passen binnen het Aanjaagprogramma Innovatie dan worden ondernemers binnen dit programma verder geholpen.

In het programma Ondernemend Zeeland hebben we voor coronaherstel-maatregelen onder meer aansluiting gezocht op het IPO-herstelplan regionale economie, tezamen met impulsen op tal van terreinen voor het mkb. Aanvullend daarop stellen we nu voor om voor fondsversterking van de ROM's (Regionale ontwikkelingsmaatschappijen, zoals de NV Economische Impuls Zeeland) én voor de regeling 'Vroegefasefinanciering' middelen uit de algemene reserve beschikbaar te stellen:

- Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat stelt € 150 miljoen beschikbaar om het fondsvermogen van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's), zoals de NV Economische impuls Zeeland te versterken. Hierdoor kunnen de ROM's in nieuwe financieringsrondes ook het eigen vermogen van veelal (bredere) innovatieve mkb-ondernemingen versterken. Voor Zeeland is € 2,7 miljoen beschikbaar, onder voorwaarde van regionale cofinanciering van gelijke omvang. We stellen via een kapitaalstorting € 2,7 miljoen beschikbaar voor de cofinanciering, verdeeld over de jaren 2021-2023. Dat vergt dat we de bestemmingsreserve Investeringsfonds Zeeland met dit bedrag ophogen.

- De landelijke subsidieregeling Vroegefasefinanciering (VFF) van het ministerie van EZK is bedoeld om, innovatieve starters en mkb'ers via een lening in staat te stellen hun ideeën te toetsen op haalbaarheid en vervolgens van de planfase naar de startfase te brengen. De regeling wordt uitgevoerd door regionale financiers, zoals Impuls Zeeland. Om een regionaal VFF-fonds te realiseren is regionale cofinanciering benodigd. Wij stellen voor om voor 2022 € 1 miljoen cofinanciering beschikbaar te stellen, zodat een regionaal VFF-fonds van € 2 miljoen gevormd kan worden.

Er zijn ook vanuit Europa middelen beschikbaar voor coronaherstel, die rechtstreeks op Zeeuwse projecten kunnen worden ingezet. Wij spelen daar maximaal op in: de Europese middelen waar we zicht op hebben zijn een veelvoud van onze eigen financiële mogelijkheden.

De cultuursector, onderdeel van het programma Iedereen telt!, is eveneens zwaar getroffen. Wij willen daarom in ieder geval het Zeeuws Stimuleringsfonds Cultuur (ZSC) een sterke impuls geven. In het bestemming van het jaarrekeningresultaat 2020 is € 0,6 miljoen vanuit resterende middelen uit de specifieke uitkering cultuur beschikbaar voor 2021. Dat bedrag brengen we over naar het ZSC, aangevuld met een bijdrage uit de algemene reserve van € 0,9 miljoen. Vanuit het Zeeuws Stimuleringsfonds Cultuur dragen we bij aan concrete maatregelen, maar het fonds fungeert ook als 'buffer' om cofinanciering op regelingen van Rijk en Europa te kunnen leveren. We zetten die middelen het komend jaar in op onder meer de volgende aandachtsgebieden:

- Een extra dotatie aan de stimuleringsregeling versterking en vernieuwing cultuursector, die wij in samenspraak met gemeenten inrichten. De regeling gaat naar verwachting open in juni. Daarbij leggen wij een extra accent op makers en vrijwilligersorganisaties; partijen die sterk afhankelijk zijn van opdrachten in de keten.

- Daarnaast verlenen we cofinanciering aan onderdelen van het REACT-EU programma, dat gericht is op de revitalisering van de Zeeuwse steden in een vernieuwende samenwerking tussen detailhandel, horeca en cultuur.

- Ook zetten we met de middelen in op stimuleringsmaatregelen die zich richten op de verbinding tussen erfgoed–toerisme en erfgoed–natuur. Concreet wordt gedacht aan een project rond de (buiten)beleving van Slag om de Schelde/Landfront Vlissingen, een project rond het verdronken dorp Reimerswaal en een consulent verduurzaming/herbestemming Erfgoed.

Voorgesteld besluit: Voor de inzet op coronaherstelmaatregelen, op de wijze zoals beschreven in dit hoofdstuk, de volgende bedragen onttrekken aan de algemene reserve:

(bedragen x € 1.000)	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Versterking fondsvermogen Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen	-300	-1.200	-1.200		
Subsidieregeling Vroegefasefinanciering (VFF)		-1.000			
Versterking Zeeuws Stimuleringsfonds Cultuur	-900				
Totaal	**-1.200**	**-2.200**	**-1.200**		

Algemene lijn

De onzekerheden, die corona met zich meebrengt, leiden ertoe dat we terughoudend zijn als het gaan om (nieuwe) structurele verplichtingen. Om onvermijdelijke knelpunten op te lossen en (beperkt) ambities rondom coronaherstel en de strategische opgaven mogelijk te maken, hebben we daarom binnen de programma's gezocht naar ruimte, zonder daarbij het karakter van de ambities wezenlijk aan te tasten.

2.2. Ontwikkelingen in de uitvoeringsprogramma's

2.2.1. Ondernemend Zeeland (Uitvoeringsprogramma Regionale Economie)

Zeeland is binnen Nederland een van de provincies die economisch het zwaarst worden getroffen door corona. Met name het mkb, detailhandel, toerisme / vrijetijdssector en de cultuursector zijn in Zeeland zwaar getroffen. Bovendien is de industrie is sterk geïnternationaliseerd en daardoor gevoelig voor verstoringen in de wereldeconomie.

(Periode 2021 - 2025 bedragen x € 1.000)	Budgettaire ruimte	Invest. agenda
MIT Zuid (2022 – 2025)		-2.400
Zeeland Financial Matching (2022-2025)		-600
Europese programma's (2022 e.v)	-617	
Logistiek/maintenance (2021 – 2023)	-225	
Digitale agenda (2022 e.v.)	-911	
Ombuigingen	780	

Als provincie hebben we niet de mogelijkheden om individuele ondernemers of bedrijven te steunen. Wel kunnen we via algemene maatregelen sectoren in den brede ondersteunen en cofinanciering plegen op (stimulerings-)regelingen vanuit het Rijk. Zoals hiervoor benoemd hebben wij u in maart geïnformeerd over de stappen die we gezet hebben om de effecten van corona voor de Zeeuwse economie te beperken. We zijn daarin onder meer ingegaan op het Zeeuws mobiliteitsteam, dat zich richt op het voorkomen van langdurige werkloosheid en op de innovatiefinanciering. Daarnaast participeren we in de IPO-Uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie. In die agenda dragen de provincies bij aan het bestrijden van de economische crisis door beleid en instrumenten van Europa, Rijk, provincies, gemeenten en sociale partners goed op elkaar aan te laten sluiten en door gezamenlijk te investeren in duurzaam verdienvermogen en het aanpakken van grote maatschappelijke uitdagingen in de regio's.

MIT Zuid

De mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) is een samenwerking tussen het ministerie van EZK en de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland, gericht op stimulering van innovatie in het MKB. EZK betaalt 50% van het totale subsidiebedrag. Op 9 maart 2021 hebben deze provincies een vernieuwde MIT-regeling vastgesteld, die in lijn is gebracht met het vernieuwde innovatiebeleid. Voor uitvoering van de MIT-Zuid is het Convenant Uitvoering MIT-Zuid 2021-2025 ondertekend. Omdat de regeling een structureel karakter heeft, stellen we voor om dit onderwerp in de investeringsagenda te laten vervallen. Aangezien in de programmering van de investeringsagenda reeds rekening was gehouden met dit onderwerp, onttrekken we de benodigde dekking voor de periode 2022 - 2025 met een jaarlijkse omvang van € 600.000 uit de investeringsagenda.

Zeeland Financial Matching
Voor 2021 is in de begroting € 150.000 opgenomen voor de ondersteuning van Zeeuwse mkb-ondernemers die een financieringsaanvraag willen doen of externe kosten maken voor een procesverbetering of innovatietraject. Via Impuls kunnen zij een financieringsvoucher of een voucher voor het versterken van het innovatievermogen aanvragen. Nu veel bedrijven getroffen worden door de coronacrisis, worden de criteria voor deze regeling versoepeld: nu komen alle Zeeuwse ondernemers (in plaats van alleen innovatieve bedrijven) hiervoor in aanmerking. Deze regeling loopt tot en met 2025 en heeft daardoor een structureel karakter. Hier is in de programmering van de investeringsagenda rekening mee gehouden. Daarom onttrekken we de benodigde dekking voor de periode 2022 – 2025 met een jaarlijkse omvang van € 150.000 uit de investeringsagenda, waarna het als onderwerp in de investeringsagenda komt te vervallen.

Europese Programma's
We hebben het afgelopen jaar uitvoering gegeven aan de openstellingen van OP Zuid, Interreg Vlaanderen-Nederland, Interreg Twee Zeeën en POP 3. De daarin beschikbare middelen zijn vrijwel allemaal omgezet in concrete projecten en investeringen.

De Europese regelingen blijven van groot belang vanwege hun bijdragen aan onze beleidsdoelstellingen. Zo is in het React EU-programma € 9 miljoen extra beschikbaar gesteld, dat dit voorjaar al rechtstreeks geïnvesteerd wordt in Zeeuwse projecten, gericht op duurzame activiteiten voor onder andere de zwaar getrokken sectoren, zoals toerisme, cultuur en detailhandel. Via het Just Transition Fund (JTF), dat onderdeel vormt van de Europese Green Deal, is er zicht op ruim € 58 miljoen voor projecten in Zeeland extra om de industrie en arbeidsmarkt versneld van fossiel naar klimaatneutraal te ontwikkelen. Dit programma is nog in de ontwerpfase en daar kunnen we actief aan meeschrijven. Datzelfde geldt voor het 'Recovery and Resilience Facility (RRF) fonds. Het is van belang om voldoende capaciteit beschikbaar te hebben om via invloed op de regelingen daar maximaal van te profiteren en de regelingen ook tot uitvoering te kunnen brengen. Voor een verdere versterking van die capaciteit stellen we voor om in de jaren 2022 en 2023 jaarlijks € 210.000 beschikbaar te stellen en in de periode daarna structureel € 99.000.

Logistiek/maintenance
De maintenance sector is voor Zeeland van economisch belang. De realisatie van het windpark Borsele en ontwikkelingen in de procesindustrie (digitalisering/robotisering en circulaire economie) versterken dat belang. Er zijn verschillende kennis- en innovatienetwerken rondom maintenance ontwikkeld die wij ondersteunen. Om in de samenwerking met onze netwerkpartners uitvoering te kunnen geven aan de projecten zoals Zeeland Connect en Energy Port Zeeland, stellen we hier in de periode 2021 - 2023 jaarlijks € 75.000 voor beschikbaar.

Digitale agenda
In de najaarsnota 2020 zijn middelen toegekend om tot een verdere doorontwikkeling van de digitale agenda te komen. In maart hebben wij u geïnformeerd over de actualiteiten en daarbij aangegeven dat wij nog dit voorjaar de digitale agenda aan u zullen aanbieden. Interprovinciaal werken we ook samen op digitaal terrein, georganiseerd vanuit het IPO. De interprovinciale digitale thema's worden zorgvuldig afgestemd en sluiten aan op de Zeeuwse thema's. Het interprovinciale programma zorgt dan ook voor een aanzienlijke bijdrage aan de realisatie van digitale ambities in Zeeland. In IPO verband is inmiddels afgesproken om deze samenwerking verder

uit te bouwen. In de IPO begroting zijn daarvoor middelen opgenomen. Voor Zeeland betekent dat een bijdrage van € 225.000 in 2022, die oploopt naar € 228.000 in 2023 en vanaf 2024 structureel € 229.000 bedraagt.

Ombuigingen
Door de situatie rondom corona zullen er minder events en activiteiten plaatsvinden binnen de food/visserij-sector en heroriënteren partijen zich op hun activiteiten. Wij achten het verantwoord om het structurele budget voor food/visserij (ruim € 300.000) in de jaren 2021 t/m 2023 met € 65.000 te verminderen. In de landbouwsector is in 2021 sprake van eenmalig beperkte vrijval van € 65.000 op het budget POP3 Jonge Landbouwers (JOLA). Op basis van de roadmap voor circulaire energie en de integratie daarvan in het nieuwe Uitvoeringsprogramma Economie voorzien wij een efficiencyslag, waardoor het budget voor circulaire economie vanaf 2022 met € 65.000 verminderd kan worden. Tenslotte leiden de stappen die we ondernemen om tot een Zeeuwse marketingstrategie te komen tot nieuwe besluitvorming over de ambities en inzet van budgetten. Wij achten het in dat licht verantwoord om ons bestaande budget voor marketing vanaf 2022 structureel met € 65.000 te verminderen.

2.2.2. Woonplaats Zeeland (Uitvoeringsprogramma Fysieke Leefomgeving)

Het programma Woonplaats Zeeland richt zich op een breed scala aan doelen en projecten, gericht op de verbetering van het woon-, werk- en leefklimaat. Onze bijzondere aandacht blijft de komende tijd uitgaan naar het opvangen van de ongekende impact van corona-maatregelen op de vrijetijdssector. Daarnaast is de krapte op de woningmarkt een urgent vraagstuk. Zeeland lijkt in trek als woonprovincie: voor het eerst in jaren was in 2020 sprake van een toename in nieuwvestiging. We onderzoeken die ontwikkeling om inzicht te krijgen in de achterliggende motieven. Voor het programma is tot slot relevant dat de besluitvorming over de inwerkingtreding van de Omgevingswet zich in een besluitvormende fase bevindt.

(Periode 2021 - 2025 bedragen x € 1.000)	Budgettaire ruimte	Invest. agenda
Woonagenda (2021-2024)	-555	
Bedrijventerreinen (2021 - 2024)	-700	
(nationale) Omgevingsagenda's (2021)	-70	
Informatiehuizen (2022 e.v.)	-232	
Ombuigingen	2.492	

Met onze partners geven we uitvoering aan een aantal belangrijke integrale ruimtelijke opgaven. Om tot een gezamenlijke versterkte uitvoering te komen is een gezamenlijk kader en perspectief essentieel. Naast de Woonagenda, werken we derhalve aan de gebiedsvisie Veerse Meer, de visie Bewuste Bestemming Zeeland 2030 (beleidsvisie/netwerkvorming toerisme en recreatie) en met het Rijk aan de Omgevingsagenda's in het kader van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). In het voorjaar is de consultatie van het Regionaal Waterprogramma van start gegaan; vaststelling is voorzien in november 2021. Ook gaat onze aandacht de komende tijd uit naar het slagvaardiger maken van de samenwerking binnen de Zuidwestelijke Delta (ZWD), met het oog op de realisatie van de Gebiedsagenda ZWD.

Ruimtelijke kwaliteit: woonagenda
Het doel van de Zeeuwse woonagenda is dat we in 2040 in Zeeland een toekomstbestendige woningvoorraad hebben, die in kwaliteit (bijvoorbeeld levensloopbestendig en klimaatbestendig) en kwantiteit aansluit bij de vraag. Er zijn veel verschillende stakeholders betrokken, die ieder vanuit hun eigen belangen naar de woonopgave kijken (ruimtelijk, programmatisch, financieel). Dat maakt de opgave complex en uitdagend.

De woonagenda is een nieuwe vorm van samenwerken vanuit een gedeeld perspectief, én met respect voor elkaars belangen, rollen en verantwoordelijkheden. In april 2021 is de richtinggevende Woonagenda, die de woonopgave concretiseert, in concept vastgesteld door alle colleges van B&W en door GS: dat is een belangrijke mijlpaal. De komende maanden werken we de integrale aanpak met de partners uit in een uitvoeringsprogramma. Daarin worden de ambities 'Werken aan een toekomstbestendige woningvoorraad', 'Het toevoegen van de juiste woningen' en 'Meer innoveren, experimenteren om flexibel te kunnen inspelen op trens en ontwikkelingen' uitgewerkt in verschillende actielijnen, met concrete doelen en maatregelen. We willen onze rol als provincie op het gebied van het faciliteren van de gemeenten, de monitoring en de kennisdeling verder brengen.

Ter ondersteuning van het vervolgproces en als invulling van onze rol, stellen we voor om in de periode 2021 - 2024 (2021: € 155.000; 2022: € 165.000; 2023: € 115.000; 2024: € 120.000) daarvoor procesmiddelen beschikbaar te stellen.

Op basis van de nadere uitwerking van de actielijnen van de Woonagenda met onze partners komen we in de najaarsnota met een nader inhoudelijk en financieel voorstel.

Ruimtelijke kwaliteit: bedrijventerreinen
In 2020 is het provinciale bedrijventerreinenbeleid en de subsidieregeling Fonds Impuls Bedrijventerreinen (FIB) geëvalueerd. In de evaluatie geven de gemeenten daarbij aan dat de transitie naar toekomstbestendige bedrijventerreinen van groot belang is. Het komende jaar vernieuwen we daarom de huidige regeling Fonds Impuls Bedrijventerreinen: naast ruimtelijke kwaliteit richten we die vooral op de doelen op het gebied van Klimaat en Energie. Ter ondersteuning van die omslag in het FIB, die we gezamenlijk met onze Zeeuwse partners oppakken, stellen we voor om in 2021 € 100.000 en daarna, voor de periode 2022 tot en met 2024, jaarlijks € 200.000 beschikbaar te stellen. Wij werken een aangepaste regeling uit en doen u in de najaarsnota een voorstel voor het daaraan toekennen van middelen.

Wij bezien nog of het mogelijk is de middelen voor wonen en bedrijventerreinen in een later stadium te ontschotten.

(nationale) Omgevingsagenda's
De omgevingsagenda's (niet te verwarren met de Omgevingsvisie) hebben betrekking op de uitwerking van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Zeeland en Zuid-Holland vallen onder de Omgevingsagenda Zuidwest, die zicht geeft op de gebiedsgerichte en grensoverschrijdende opgaven, en worden uitgewerkt in samenwerkingsafspraken en uitvoeringsprogramma's. Eind mei 2021 wordt naar verwachting North Sea Port District – dat ook een voorbeeldproject in de lan-

delijke aanpak gebiedsgerichte opgaven 3.0 is – formeel als NOVI-gebied aangewezen. Daarnaast participeren wij in de omgevingsagenda's Kust (natuur, mobiliteit, recreatie en kustversterking), in samenhang met de uitvoering van onze eigen Kustvisie en de Omgevingsagenda Landelijk gebied. Voor het voorbereidingsproces en deze ambitie op het gebied van de agendavorming Rijk-regio doen we het voorstel om in 2021 eenmalig € 70.000 euro beschikbaar te stellen.

Zandsuppletie Galgeplaat
In verband met de zandhonger in de Oosterschelde is in de winter van 2019/2020 een suppletie bij de Roggenplaat uitgevoerd. Het Rijk bereidt nu een zandsuppletie van de Galgeplaat voor. De uitvoering staat gepland voor 2025. Naast de bijdrage van € 20 miljoen van het Rijk zelf wordt regionale cofinanciering gevraagd voor een bedrag van € 2,5 miljoen, bijvoorbeeld via een Europese subsidie of andere regionale bijdragen. Wij zijn een inspanningsverplichting aangegaan om de regionale cofinanciering te vinden, waarin we ook de mogelijkheden bezien om dit middels Europese subsidies in te vullen. In de programmering van de investeringsagenda voorzien we een mogelijke cofinancieringsbijdrage. Een definitief besluit over toekenning uit de investeringsagenda nemen we op het moment dat meer duidelijkheid bestaat over de inzet van Europese subsidies.

Informatiehuizen
Informatieproducten zijn van groot belang voor de goede uitvoering van de wettelijke taken van provincies en zijn daardoor ook mede van belang voor een goede invoering van de Omgevingswet. De 'informatiehuizen' waarin deze informatieproducten worden opgenomen, worden in Interprovinciaal verband opgezet en ingericht. In de IPO-begroting wordt hiervoor vanaf 2022 een aanvullende structurele bijdrage aan de provincies gevraagd, die voor Zeeland minstens € 58.000 bedraagt. In IPO-verband wordt momenteel verder gesproken over de inrichting en opzet van de informatiehuizen. Dat kan leiden tot een aanvullende bijdrage bovenop hetgeen nu gevraagd wordt. Zo mogelijk informeren we u daar verder over in de najaarsnota.

Ombuigingen
De invoering van de Omgevingswet leidt, naast de verplichting om een Omgevingsvisie en -verordening vast te stellen, ook tot het digitaal toegankelijk maken van ruimtelijke plannen via het Digitale Stelsel Omgevingswet. Het daarvoor beschikbare budget in 2021 kan met € 100.000 worden verminderd. We verwachten dat er vanaf 2024 ruimte ontstaat binnen de proces- en adviesbudgetten van kwaliteitskust, waardoor we vanaf dat moment het budget met € 85.000 verlagen.

In verband met het (toenmalige) voornemen binnen de Zuidwestelijke Delta om het Volkerak-Zoommeer zout te maken, hebben wij in de meerjarenbegroting € 2,2 miljoen opgenomen voor compenserende zoetwatermaatregelen. Nu duidelijk is dat het Volkerak-Zoommeer zoet zal blijven, vervalt ook de noodzaak voor deze compenserende maatregelen en de onderliggende bestuursovereenkomst. Vooruitlopend op het formele besluit tot het beëindigen van de overeenkomst laten wij de nu gereserveerde € 2,2 miljoen vrijvallen.

2.2.3. Iedereen telt! (Uitvoeringsprogramma Cultuur, Erfgoed, Leefbaarheid en Sport)

Het ‘cement’ van onze samenleving wordt gevormd door ontmoetingen en het samen komen: van sport tot culturele activiteiten, van kerk tot dorpshuis. Juist dat ‘samen komen’ is door de aanhoudende sluiting als gevolg van corona onmogelijk. Juist in deze tijd merken wij hoezeer we dat missen; niet alleen als gebruiker, maar ook als maker of actieve vrijwilliger. De corona-pandemie laat ook zien hoe hard een versterkte inzet op een gezondere leefstijl met meer bewegen noodzakelijk is en hoe belangrijk die ontmoetingen zijn voor de sociale samenhang en verbinding.

(Periode 2021 - 2025 bedragen x € 1.000)	Budgettaire ruimte	Invest. agenda
Ontwikkelagenda cultuurveld (2021-2024)	-2.125	
Onderzoeksfunctie Zeeland (2021-2025)	-660	
Ombuigingen	255	

Zoals we hebben aangegeven in onze brief van 9 maart gaan wij door met onze inzet op sport en bewegen via de uitvoering van het Sportakkoord, samen met alle Zeeuwse gemeenten. Het doel is simpel: meer mensen in beweging van jong tot oud, ieder naar zijn wens en niveau.

Ontwikkelagenda Cultuurveld 2021 - 2024
De culturele sector in Zeeland wordt hard getroffen door de aanhoudende sluiting als gevolg van corona. De pandemie legt de onderliggende kwetsbaarheden van de sector bloot, onder meer als het gaat om verdienmodellen, maar ook voor wat betreft de organisatiegraad. In paragraaf 2.1. hebben we dan ook een voorstel gedaan om het Zeeuws Stimuleringsfonds Cultuur verder te versterken, zodat we daaruit ook coronaherstelmaatregelen kunnen treffen.

De Ontwikkelagenda Cultuurveld 2021-2024 beschrijft onze inzet op de toekomstbestendigheid van de sector, in verbinding met andere opgaven en domeinen. De ontwikkelagenda heeft drie pijlers: de ‘intrinsieke waarde van cultuur’, ‘basis op orde’ en ‘vernieuwen en verbreden’. We maken de omslag van een beheersmatige benadering naar een stimulerende rol, gericht op een toekomstgericht aanbod voor bewoners en bezoekers, en structurele flexibiliteit en vernieuwing binnen de inzet van onze middelen. Via een cultuurmonitor onderbouwen en sturen we deze ontwikkelingsrichting. Daarnaast dragen we bij aan de start en oprichting van de Cultural Board Zeeland. Belangrijke taak van de Board is om cultuurregio Zeeland onder de aandacht van het Rijk te houden, en die zo beter aan te sluiten op regelingen vanuit het Rijk.

Om de Zeeuwse culturele infrastructuur een betere concurrentiepositie te geven heeft het ministerie van OCW een regeling ingesteld, waarmee we de culturele basisinfrastructuur kunnen versterken. Door “cultural hubs” in uiteenlopende disciplines te ontwikkelen, investeren we in de lacune in opleiding, beroepsklimaat én aanbod voor met name jongeren, waarbij aandacht is voor actieve cultuurparticipatie en talentontwikkeling. Met deze hubs haken we aan op de beleidsprioriteiten en infrastructuur van het Rijk, zodat in de toekomst wellicht een structurele bijdrage vanuit het Rijk voor onze ambities mogelijk wordt.

Om de vernieuwing en andere organisatie van de cultuursector op gang te brengen stellen wij een meerjarige impuls voor, van € 460.000 in 2021 en jaarlijks € 555.000 van 2022-2024. Daarmee versterken we van de intrinsieke waarde, vernieuwing en verbreding van het aanbod. Uit deze middelen dekken we ook tijdelijke uitvoeringscapaciteit.

Sport
Wij gaan door met onze inzet op sport en bewegen via de uitvoering van het Sportakkoord, samen met alle Zeeuwse gemeenten. We matchen onze investeringen met die van de Rijksoverheid, die vanwege de coronacrisis extra in 'bewegen' en gezondere leefstijlprogramma's investeert. Doel is simpel: meer mensen in beweging van jong tot oud, ieder naar zijn wens en niveau.

Onderzoeksfunctie Zeeland
Voor de oprichting van de onderzoeksfunctie Zeeland, waaronder de herpositionering van de het Planbureau en de vorming van een data-alliantie, ontvangt u tegelijkertijd met de voorjaarsnota een separaat Statenvoorstel. Om uitvoering te kunnen geven aan dat voorstel stellen wij, onder het voorbehoud van instemming op dat voorstel, € 660.000 beschikbaar uit de budgettaire ruimte (2021: € 390.000; 2022: € 115.000; 2023: € 45.000; 2024: € 45.000 en 2025 € 65.000).

Motie 'Nieuwjaar'
Op 18 december 2020 heeft u de motie 'Nieuwjaar' aangenomen, waarin u ons verzoekt om de vrijval van € 15.000 in verband met het niet doorgaan van de Nieuwjaarsreceptie om te zetten naar een donatie. In onze brief van 9 maart 2021 hebben wij u geïnformeerd op welke wijze wij daar uitvoering aan willen geven. Financieel-technisch kunnen wij echter, zonder expliciet besluit van u, deze middelen niet rechtmatig doneren, omdat er geen directe tegenprestatie tegenover staat.

Voorgesteld besluit: Om de donatie (technisch) rechtmatig uit te kunnen voeren, stellen we u voor alsnog het formele besluit te nemen om € 15.000 als gift beschikbaar te stellen voor de inloop- en ontmoetingsvoorzieningen van Alzheimer Nederland, afdeling Zeeland en de Odensehuizen, conform de beschrijving in onze brief van 9 maart 2021.

Ombuigingen
Wij achten het verantwoord om een besparing op 'Gezond in Zeeland' van structureel € 51.000 vanaf 2021 voor te stellen. In samenhang met de middelen binnen de doelstelling 'Gezond leven - Sport verenigt Zeeland' verwachten wij de acties met betrekking tot sport en gezondheid nagenoeg te kunnen continueren. Tevens bezien we de mogelijkheden om in samenhang met leefbaarheidsdoelen hier inzet op te plegen.

2.2.4. Mobiliteit op maat (Uitvoeringsprogramma Regionale Bereikbaarheid)

Goed wonen, werken en leven in Zeeland vraagt om optimale bereikbaarheid. Vlot, veilig en betrouwbaar zijn de kernbegrippen. Verreweg de meeste Zeeuwen kunnen in hun eigen vervoersbehoefte voorzien. En voor wie geen eigen vervoer heeft, is er (vraaggericht) openbaar vervoer (trein, (buurt)bus en Westerscheldeferry). Via de inzet op de opgave Slimme Mobiliteit én het

uitvoeringsprogramma Energie op klimaat werken we toe naar een slim en duurzaam systeem van publiek vervoer. Binnen het programma lopen daarvoor pilots en ontwikkeltrajecten. Zoals we eerder al in deze voorjaarsnota meldden is op 24 februari 2021 door België, Vlaanderen en Nederland een intentieverklaring inzake de spoor verbinding van Gent naar Terneuzen ondertekend. Een eerste beslismoment voor realisatie is voorzien in 2023.

(Periode 2021 - 2025 bedragen x € 1.000)	Budgettaire ruimte	Invest. agenda
Pilot elektrische bussen (2021)		414
Westerscheldeferry B.V. (2021)	-500	
N689 Dorpsentree Kuitaart (2022)		-300
N256 Deltaweg (2021)		-75
Ombuigingen	200	

Coronaherstel openbaar vervoer

Het openbaar vervoer wordt sinds maart 2020 zwaar getroffen door de corona-effecten, met een dieptepunt van ca. 90% minder reizigers (zowel bus als Westerschelde Ferry). Via de beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk en een aanvullende bijdrage van de provincie kan de huidige dienstregeling tot medio 2021 in stand blijven. De beschikbaarheidsvergoeding wordt echter geleidelijk afgebouwd. Daarom werken we samen met de vervoerder (Connexxion), scholen en gemeenten aan een transitieplan, waarbij we ook de mogelijkheden van integratie van openbaar en doelgroepenvervoer onderzoeken. Omdat ook niet zeker is in hoeverre corona leidt tot een structureel lager aantal reizigers (en daarmee opbrengsten) is denkbaar dat vanaf 2022 aanvullende middelen benodigd zullen zijn. Daar komen we in de najaarsnota op terug. Onze inzet is om de transitie, die nu noodgedwongen wordt ingezet, ook te benutten om sneller een beter, flexibeler en meer op maar gesneden mobiliteitssysteem te realiseren.

Voor de Westerscheldeferry geldt dat er minder regelmogelijkheden zijn dan in het reguliere OV. Het verlies van bijna € 500.000 in 2020 is binnen de reserves van de Westerscheldeferry BV (WSF) opgevangen, maar die reserves zijn daarmee vrijwel tot nul gereduceerd. De WSF onderzoekt of andere landelijke regelingen (zoals de noodmaatregel overbrugging werkgelegenheid of de tegemoetkoming vaste lasten) interessanter kunnen zijn dan het gebruikmaken van de beschikbaarheidsvergoeding. Om de reserves van de WSF weer op een acceptabel niveau te brengen en te voorkomen dat liquiditeitsproblemen ontstaan, stellen wij dit jaar via een kapitaalstorting € 500.000 beschikbaar ter versterking van het eigen vermogen van de WSF. Dit bedrag voegen we toe aan de bestemmingsreserve WSF.

Wegeninvesteringen

Het Meerjarenprogramma Infrastructuur Zeeland is een overzicht van de investeringen die vanuit de principes van vlot, veilig en betrouwbaar op korte en middellange termijn nodig zijn. Dit is een continu proces, waarbij in de afweging ook slimme oplossingen worden betrokken (bijv. intelligente verkeerslichten) én er meer ruimte komt voor veilige fietsinfrastructuur (vanuit Nationaal Toekomstbeeld Fiets en investeringsimpuls Strategisch Plan Verkeersveiligheid). Momenteel vragen de volgende twee projecten een nader besluit:

N689 Dorpsentree Kuitaart (incl. deel Traverse en toegankelijke bushalten)

Dagelijks rijden tussen 4.600 en 5.000 voertuigen via de N689, vaak met te hoge snelheid, door de bebouwde kom van de kern Kuitaart. De weg is daar smal. Het aandeel vrachtverkeer van

15% is hoog. Deze verkeersintensiteiten veroorzaken geluidhinder, trillingen en verkeersonveiligheid. De veiligheid van de fietsers is een belangrijk verbeterpunt. Er is een totaalplan voor herinrichting van de Traverse uitgewerkt en besproken met de Dorpsraad. In plaats van een volledige reconstructie van de Traverse of de door de dorpsraad gewenste rondweg, is besloten nu een meer sobere herinrichting van de Traverse te realiseren, waarbij de belangrijkste knelpunten worden aangepakt. Daarnaast worden de aanwezige bushalten toegankelijk gemaakt. We stellen hiervoor een krediet in van € 300.000, dat we vanaf 2023 afschrijven in 35 jaar. Dat bedrag voegen we uit de investeringsagenda toe aan de dekkingsreserve wegeninvesteringen, waaruit we de afschrijvingslasten dekken.

N256 Deltaweg
De planstudie Deltaweg (N256) op het tracé A256/N255 is eind 2020 gestart. Voor externe ondersteuning/begeleiding van de planstudie was vooraf een budget beschikbaar gesteld op basis van een inhoudelijke scope en een verwachte doorlooptijd. Bij de start van het proces is bestuurlijk gesteld dat er extra aandacht moet komen voor een (gebiedsgerichte) bestuurlijke afstemming om zo te komen tot een goed onderbouwde oplossingsrichting, die is afgestemd met de omgeving. Wij zullen meer investeren in het omgevingsmanagement en bijhorende bestuurlijke afstemmingsmomenten met betrokken gemeenten. Dit betekent dat de planning iets langer doorloopt en er extra kosten zijn voor de projectorganisatie. Een deel van de kosten wordt ten laste van bestaande budgetten gebracht. Niettemin is in 2021 een aanvullend budget van € 75.000 benodigd uit de investeringsagenda. We streven ernaar om nog vóór de zomer van 2022 een startnotitie aan u voor te leggen.

Living lab Slimme mobiliteit Zeeland
Onderdeel van het compensatiepakket Wind in de Zeilen is een rijksbijdrage van € 5 miljoen (exclusief BTW) voor het Living Lab Slimme Mobiliteit Zeeland. In 2020 is daarvoor het plan van aanpak opgesteld en vastgesteld in de stuurgroep Wind in de Zeilen. Vanaf juni 2021 worden de hieronder vallende projecten gestart. Wij zijn als provincie verantwoordelijk voor de uitvoering van dit project en ontvangen de Rijksmiddelen in de periode 2021 tot en met 2025. Wij verwerken deze bijdrage in de meerjarenbegroting 2021-2025. Uit deze middelen zetten we jaarlijks € 124.000 in voor uitvoeringscapaciteit van dit project.

Elektrische bussen
In de voorjaarsnota 2020 zijn middelen uit de investeringsagenda toegekend voor een pilot elektrische bussen. Er is nog geen overeenstemming over de kosten die Connexxion offreert voor de laadinfrastructuur. Connexxion komt met een aangepast voorstel, maar de consequentie van de ontstane vertraging is dat de invoering niet eerder zal zijn dan in 2022. Het voor 2021 beschikbare bedrag (€ 414.000) vloeit daarom terug naar de investeringsagenda.

Ombuigingen
Wij vinden het verantwoord om het structurele budget voor voorbereidingskosten vanaf 2022 met € 50.000 per jaar te verminderen.

2.2.5. *Balans in landelijk gebied (Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied, Landbouw en Natuur)*

De opgaven om te komen tot verbetering van de biodiversiteit en het realiseren van een volhoudbare landbouw zullen de komende jaren onverminderd groot zijn. De voorbereidingen voor de doorvertaling van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB/NSP) in Nederland zal in de loop van dit jaar tot definitieve besluitvorming leiden.

(Periode 2021 - 2025 bedragen x € 1.000)	Budgettaire ruimte	Invest. agenda
Ombuigingen	1.750	

Zowel voor duurzame landbouwontwikkeling als klimaat en agrarisch natuurbeheer zullen de gemaakte keuzes ook voor onze provincie doorwerken. Zo nodig passen we daar in de komende jaren de begroting op aan.

Als onderdeel van de totale strategische aanpak voor stikstof zijn uw Staten zijn geïnformeerd over de voorbereidingen van het Programma Natuur, een programma om te komen tot natuurherstel van de stikstofgevoelige natuur, gericht op het voldoen aan de geformuleerde instandhoudingsdoelen N2000. Komende maand en zal dat leiden tot een definitieve afspraak voor de komende 3 jaar (met een doorkijk voor tien jaar tussen het college en de minister.
In al deze afspraken en visies worden biodiversiteit en landbouw onderling in verbinding gebracht én worden ook de doelen voor klimaat, (zoet) water, bodem en landschap gekoppeld aan deze opgaven. De uitdagingen voor het landelijk gebied zijn derhalve fors. Wij brengen deze zoveel mogelijk gebiedsgericht en in samenhang naar de uitvoering. In de najaarsnota komen wij hierop terug.

Natuurpact, realiseren natuurnetwerk Zeeland
Het Natuurnetwerk Zeeland moet in 2027 worden afgerond. Met de totstandkoming van het Programma Natuur hebben wij naar het Rijk toe deze afspraak uit het Natuurpact nog eens herbevestigd. De Zeeuwse opgave is nog 725 hectare groot (per 1-1-2021) en ligt op perceelsniveau vast in het Natuurbeheerplan Zeeland. De afgelopen jaren laten zien dat de grondprijzen stijgen. Wij hebben de programmering in de investeringsagenda zo aangepast dat rekening wordt gehouden met deze gestegen grondprijzen. Op deze manier kunnen wij onze afspraken nakomen.

Landelijke Bossenstrategie, Zeeuwse Bosvisie
Eind 2020 is landelijk door het Rijk en de provincies de bossenstrategie vastgesteld. Deze is voor Zeeland vertaald in de Zeeuwse Bosvisie. De landelijke opgave uit het Klimaatakkoord is om landelijk aanvullend 37.000 ha extra bos te realiseren, als bijdrage aan de klimaatopgave, biodiversiteit en natuur. De helft van deze landelijk opgave (voor Zeeland ruim 400 ha) zal binnen het Natuurnetwerk gerealiseerd worden. De andere helft van de landelijke opgave moet buiten het natuurnetwerk worden gerealiseerd. De Zeeuwse Bosvisie is samen met een groot aantal partijen opgesteld. Na de behandeling van het uitvoeringsprogramma landelijk gebied in uw Staten zullen wij u uiterlijk in de najaarsnota een financieel voorstel voor het vervolg van de bosvisie doen.

Samenwerking Faunabeleid

Het faunabeleid staat volop in de belangstelling. Over inhoudelijke evaluatie op enkele onderdelen hebben wij u recent geïnformeerd. Daarnaast heeft de Maatschappelijke Adviesraad Fauna eind 2020 een advies uitgebracht over de samenwerking tussen de Faunabeheereenheden (FBE) en de Provincies. In het advies worden diverse aanbevelingen gedaan. Zo wordt onder andere een één-loket werkwijze bepleit. Wij zijn een traject gestart om de bevindingen uit dit rapport te bespreken met de FBE en te komen tot (nieuwe) afspraken. We zullen u daar in het najaar nader over informeren.

Ombuigingen

Net als in de andere programma's hebben wij bezien op welke onderdelen een heroverweging plaats kan vinden, of hoe extra gewenste investeringen ook (deels) binnen het programma zelf opgelost kunnen worden. Voor dit uitvoeringsprogramma hebben we vanaf 2021 heroverwegingen uitgevoerd, door de onderdelen 'beleven en branding', verbreding natuur, verbetering biodiversiteit en volhoudbare landbouw elk met € 88.000 structureel te verlagen. Per saldo leiden deze heroverwegingen ertoe dat voor verbetering biodiversiteit en volhoudbare landbouw enkele projecten minder gerealiseerd kunnen worden.

2.2.6. Energie op klimaat! (uitvoeringsprogramma energie en klimaat)

De energietransitie richt zich op het voorkomen van nog verdere klimaatverandering door het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. Het beoogde doel is dat landelijk in 2030 in elektriciteitsproductie, mobiliteit, verwarming en industrie 49% minder CO_2 uitgestoten wordt dan in 1990. De uiteindelijke stip op de horizon is 95% CO_2-reductie in 2050.

(Periode 2021 - 2025 bedragen x € 1.000)	Budgettaire ruimte	Invest. agenda
Ombuigingen	750	

Hoewel de energietransitie verre van eenvoudig en eenduidig is, zijn in de regionale energiestrategie (RES) de nodige energiedoelen geformuleerd, evenals een pad met concrete tussendoelen op weg daarnaartoe. Dat gaat om doelen en maatregelen voor verduurzaming van de elektriciteits- en waterstofproductie, mobiliteit en warmte in de gebouwde omgeving. De RES is opgesteld door alle overheden, en tal van bedrijven en maatschappelijke partners in Zeeland en was in 2020 de eerste RES van Nederland die werd vastgesteld. Daarmee voldoen we niet alleen aan de afspraken uit het Klimaatakkoord, maar verschaffen we Zeeland ook een goede uitgangspositie om eigen maatwerk te realiseren en de maatschappelijke kosten van de transitie zo laag mogelijk te houden. De rol van de provincie bij de uitvoering van de RES is opgenomen in het uitvoeringsplan Energie en Klimaat van voorjaar 2021.

Verduurzaming van de industrie pakken we aan via het samenwerkingsplatform van de grote industrie, Smart Delta Resources (SDR). Dit platform bestaat al jaren en wordt georganiseerd voor en door de grote industriële bedrijven zelf. Samen met SDR hebben we in 2020 een Regioplan geschreven, waarvan de uitvoering inmiddels van start is gegaan. Een mooi eerste resultaat is de aanlanding van windstroom uit het nieuwe windpark op zee, IJmuiden Ver, die aan

Zeeland is toegewezen. In het compensatiepakket “Wind in de zeilen” zijn belangrijke onderzoeken voor onze industrie op gebied van waterstof, CO_2-opslag en elektriciteitskabels aangekondigd. Conform landelijke afspraken wordt het Regioplan dit voorjaar vertaald naar een Cluster Energiestrategie (CES). Via de CES zullen we ook het Rijk actief betrekken bij het verduurzamen van de Zeeuwse industrie en het aanleggen van de benodigde infrastructuur. Alle directe financiële verplichtingen uit de RES en SDR kunnen worden voldaan uit de lopende begroting en reeds toegewezen ambtelijke capaciteit.

Ombuigingen
Eerder is een decentralisatie-uitkering ontvangen voor de Green Deal waterstofsymbiose. Deze uitkering zetten we in voor cofinanciering van energietransitieprojecten in EU-programma’s. De eigen middelen, in totaal € 750.000 in de periode 2021 – 2024, die we geraamd hebben voor cofinanciering op deze EU-programma’s, kunnen daardoor vervallen.

2.3. Grote projecten

Over de inhoudelijke en financiële voortgang van de grote projecten wordt u via kwartaalrapportages geïnformeerd. In Voor- en Najaarsnota’s beschrijven we die voortgang daarom niet inhoudelijk, en melden we alleen specifieke bijzonderheden. Op dit moment zijn er geen (nieuwe) projecten die wij nu willen aanmerken als groot project.

Vorig jaar is het groot project MARKAZ beëindigd. De implementatie van het compensatiepakket, Wind in de Zeilen, is geen groot project. Verreweg het meeste geld in dat pakket gaat immers naar andere ontvangers. Destijds hebben we aangegeven dat wij over het totale pakket rapporteren als een groot project. Dat doen we in halfjaarlijkse voortgangsrapportages. In december heeft u de laatste voortgangsrapportage ontvangen en wij verwachten u in juni de volgende rapportage te kunnen toesturen. Indien zich tussentijds bijzondere ontwikkelingen voordoen informeren we u daar uiteraard over.

Deltaplan Zoetwater
De afgelopen paar jaar heeft Zeeland te maken gehad met droge voorjaren en zomers, waardoor er een tekort aan zoet water ontstond. Met name voor landbouw en natuur zorgde dat voor problemen. In 2020 is in het kader van het groot project Deltaplan Zoet water de startnotitie en kadernotitie opgesteld. Begin 2021 is de kadernotitie afgerond en voorgelegd aan de maatschappelijke partners.

De kadernotitie beschrijft alle onderzoeken die in 2020 zijn uitgevoerd en geeft een overzicht van de mogelijke oplossingen op korte en lange termijn. Maar bovenal geeft de kadernotitie inzicht in de keuzes die in het Deltaplan gemaakt zullen moeten worden. Keuzes op snelheid, rollen, toepasselijkheid en kosten. Eind april wordt de kadernotitie in de commissie Ruimte besproken. De opbrengst uit deze consultatieronde is de opmaat naar het Deltaplan.

We streven er vervolgens naar om in oktober 2021 het Deltaplan op te leveren, inclusief een uitvoeringsprogramma. Vooruitlopend daarop stellen we nu voor om middelen voor de uitvoering van maatregelen uit de investeringsagenda te onttrekken. In 2022 dienen deze om direct door

te kunnen pakken op de uitvoering, en tevens als cofinanciering om aanspraak te kunnen maken op middelen uit het nationaal deltaprogramma zoet water. Dit programma voeren we samen uit met regionale partners en kent een doorlooptijd tot en met 2027. Voor het onderlinge commitment op het programma is het noodzakelijk om nu te kunnen aangeven dat de benodigde middelen hiervoor beschikbaar zijn, zodat het programma ook verder uitgewerkt kan worden.

Het aandeel van de Provincie bedraagt € 6,6 miljoen (inclusief € 0,7 miljoen uitvoeringscapaciteit). We stellen voor dit te dekken uit de investeringsagenda. De komende tijd werken we dit programma samen met de partners uit in concrete projecten. In het kader van de voortgangsrapportages grote projecten zullen we u daar verder over informeren.

2.4. Recapitulatie financiële voorstellen

Budgettaire ruimte

De doorkijk op de uitvoeringsprogramma's leidt tot de onderstaande financiële voorstellen die dekking vragen uit de budgettaire ruimte:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Ondernemend Zeeland	55	-315	-318	-197	-198
Woonplaats: Zeeland	-325	1.899	-373	-293	27
Iedereen telt!	-799	-619	-549	-549	-14
Mobiliteit op maat	-500	50	50	50	50
Balans in landelijk gebied	350	350	350	350	350
Energie op klimaat	150	200	200	200	
Totaal	**-1.069**	**1.565**	**-640**	**-439**	**215**

Investeringsagenda

Daarnaast doen wij in de uitvoeringsprogramma's voorstellen om bestedingsgerede projecten te dekken uit de investeringsagenda. Tezamen met de eerdere voorstellen uit de strategische opgaven geeft dat het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Strategische opgaven (paragraaf 1.4)	-550	-1.025	-1.525	-1.525	-525
Grote projecten (paragraaf 1.3)		-500	-1.767	-1.082	-3.247
Economische innovatie (koppeling met progr. Ondernemend Zeeland)		-750	-750	-750	-750
Wegeninvesteringen (koppeling met progr. Mobiliteit op Maat)	-75	-300			
Slimme mobiliteit (koppeling met progr. Mobiliteit op Maat)	414				
Totaal	**-211**	**-2.575**	**-4.042**	**-3.357**	**-4.522**

In totaal stellen we voor om in de periode tot en met 2025 € 14,7 miljoen te onttrekken aan de investeringsagenda. In hoofdstuk 4 geven we aan welke gevolgen deze onttrekkingen hebben voor de verdere opbouw van de investeringsagenda.

3. Overige ontwikkelingen

3.1. Instandhouding infrastructuur

3.1.1. Inleiding

Het realiseren van nieuwe infrastructuur trekt over het algemeen meer aandacht dan behoud van de bestaande voorzieningen. Dat is niet zonder meer terecht. Voor het functioneren van de Zeeuwse economie én voor een goed en veilig leefklimaat in Zeeland, is goede en betrouwbare infrastructuur immers een basisvoorwaarde. We voorzien een ontwikkeling waarbij instandhouding belangrijker wordt dan nieuwbouw, ook in financiële zin. Doordat in de jaren ’60 en ’70 van de vorige eeuw veel grote investeringen in infrastructuur zijn gedaan, die nu het einde van hun levensduur naderen, neemt de urgentie van een uitgekiende planning van onderhoud, renovatie en eventuele vervanging toe. Dat vraagt ook specifieke kennisontwikkeling en samenwerking met bedrijfsleven en onderwijs, zoals bijvoorbeeld bij de Zeelandbrug.

Voor de instandhouding van de infrastructuur werken we volgens het ‘Beheerkader infrastructuur Provincie Zeeland’. Daaraan geven we uitvoering volgens de principes van assetmanagement. Dat houdt in dat de planning van de onderhoudswerkzaamheden is gebaseerd op de principes van risicomanagement (prestaties en risico’s) en levensduurbenadering (kostenbewust en efficiënt handelen). De verschillende onderhoudswerkzaamheden – klein onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen – zijn optimaal afgestemd, zodat hierop feitelijk geen verdere afweging mogelijk is. Uitstel of afstel van de werkzaamheden heeft daarmee gevolgen voor het basisniveau van het betreffende infrastructurele werk.

De uitwerking van de beheerkaders ligt vast in de uitvoeringsstrategieën, die tien jaar vooruit kijken. In lijn met het beheerkader actualiseren we twee keer per jaar deze onderhoudsplanningen. Prijsontwikkelingen worden vervolgens ingerekend in de betreffende planperiode. Het werken volgens deze principes houdt ook in dat we te maken hebben met een leercurve. Gaandeweg zijn we steeds beter in staat om toekomstig onderhoud te ramen en krijgen we ook beter inzicht in de onderhoudsmaatregelen die benodigd zijn.

3.1.2. Klein onderhoud

Binnen de onderhoudsplannen maken we onderscheid tussen klein en groot onderhoud. Bij klein onderhoud gaat het om kleine, dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om een object op het vaststelde kwaliteitsniveau te houden. In voorbereiding op de op te stellen uitvoeringsstrategie voor “natte” kunstwerken constateren we dat de kosten van onderhoud voor elektronische en mechanische systemen toenemen. Daarnaast worden steeds meer reguliere verkeersregelinstallaties (VRI’s) vervangen door (slimme) iVRI’s. wat ook hogere kosten aan het netwerkmanagementsysteem met zich meebrengt. Samen met beperkt hogere marktprijzen leidt dat in de periode 2021 tot en met 2030 tot een tekort van in totaal € 0,7 miljoen:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026 e.v.
Klein onderhoud	-127	-36	-27	-70	-80	-382

3.1.3. Groot onderhoud (vastgestelde uitvoeringsstrategieën)

Groot onderhoud is nodig om, na slijtage als gevolg van een langere periode van gebruik, het object binnen de huidige levensduur op het vastgestelde kwaliteitsniveau te houden. De onderhoudsreserve infrastructuur is ingesteld om het groot onderhoud te dekken voor de onderdelen waarvan de uitvoeringsstrategieën zijn vastgesteld. Het doel van de onderhoudsreserve is om de schommelingen in kosten van het onderhoud over de jaren te kunnen egaliseren. Een reserve maakt het bovendien gemakkelijker om te schuiven in de planning van het onderhoud, zonder dat daarvoor begrotingswijzigingen nodig zijn. In de zomernota 2019 is afgesproken dat eventuele budgetoverschrijdingen, die ontstaan bij het onderhoud dat direct gekoppeld is aan de uitvoeringsstrategieën, gedekt kunnen worden uit de beschikbare ruimte binnen de onderhoudsreserve infrastructuur. PS wordt dan achteraf geïnformeerd over de aanvullende onttrekkingen aan de reserve.

Inmiddels is ook de uitvoeringsstrategie voor het groot onderhoud van de bewegwijzering gereed (zie bijlage 3). In lijn met het instellingsbesluit op de onderhoudsreserve infrastructuur, voegen we de middelen voor uitvoering van deze strategie ook toe aan de reserve.

De totale doorrekening van het groot onderhoud voor de planperiode 2021 - 2030 levert een positief resultaat van € 3,0 miljoen op, dat kan vrijvallen uit de reserve. De belangrijkste oorzaken zijn dat we – op basis van data-analyse - steeds beter inzicht krijgen in de planning van het onderhoud en de benodigde kosten voor verhardingen. Tevens is een gedeelte van het onderhoud aan “droge” kunstwerken uit 2020 doorgeschoven naar 2021. Inmiddels hebben we maatregelen getroffen om extra capaciteit aan te trekken om de voorbereiding van dergelijke werkzaamheden ook conform planning te kunnen uitvoeren.

De opbouw van de reserve ziet er als volgt uit:

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beginstand	**2.929**	**450**	**387**	**1.233**	**1.194**	**1.691**	**2.009**	**2.224**	**397**	**1.218**
Reeds geraamde toevoeging	5.350	4.950	4.250	4.250	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	5.750
Toevoeging reeds beschikbare dekking voor uitvoeringsstrategie bewegwijzering	309	161	73	148	88	149	73	95	53	89
Toevoeging uit jaarrekeningsaldo 2020*	1.344									
Benodigde onttrekkingen op basis van uitvoeringsstrategieën	-9.182	-4.874	-3.177	-4.137	-3.291	-3.531	-3.558	-5.622	-2.932	-6.416
Aanvullend benodigde toevoeging (+) of vrijval (-)	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**	**-300**
Eindstand	**450**	**387**	**1.233**	**1.194**	**1.691**	**2.009**	**2.224**	**397**	**1.218**	**341**

3.1.4. Groot onderhoud (uitvoeringstrategieën nog niet vastgesteld)

Voor het groot onderhoud waarvan nog geen uitvoeringsstrategie is vastgesteld verloopt de dekking via de exploitatiebegroting, in de jaren dat het onderhoud wordt uitgevoerd. Op dit moment gaat dat alleen nog om het groot onderhoud voor de instandhouding van de “natte” kunstwerken. Het onderhoud van de Zeelandbrug is daarin een substantieel onderdeel. Het grootschalige onderzoek naar de conditie van de brug, dat momenteel door een extern adviesbureau wordt uitgevoerd, is nog niet afgerond. Naar verwachting zijn eind 2021 de definitieve uitkomsten beschikbaar. Wij verwachten dat aanvullende dekking nodig zal zijn. Vooruitlopend daarop is de actualisatie van het groot onderhoud verwerkt in de meerjarenraming. In de periode 2021 - 2030 laat dit een tekort zien van € 4,1 miljoen:

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026 ev.
Groot onderhoud	322	300	-437	-1.087	-935	-2.272

Oorzaken liggen in het indexeren van maatregelprijzen, noodzakelijke aanvullende maatregelen (onder meer voor de Zeelandbrug) en het herzien van de reeds opgenomen maatregelen.

Op dit moment loopt ook een extern onderzoek naar de toestand van de damwanden en oevers langs het Kanaal door Walcheren. Een eerste Indicatie is dat de damwand van de grote Sluis Veere vervangen moet worden in de periode 2022 – 2023. Naar verwachting kunnen we de uitkomsten van dit onderzoek in de najaarsnota aan u voorleggen.

3.1.5. Vervangingsinvesteringen

Renovaties, of - nog ingrijpender - vervangingsinvesteringen, worden noodzakelijk op het moment dat een infrastructureel werk zich aan het einde van de levensduur bevindt. Omdat assetmanagement ervan uitgaat dat een object “altijd” in stand wordt gehouden, maakt dit type onderhoud deel uit van de normale levenscyclus van objecten. Renovaties en vervangingsinvesteringen moeten worden geactiveerd en afgeschreven. Voor de dekking van de afschrijvingslasten van toekomstige investeringsprojecten waarvoor nog geen krediet beschikbaar is gesteld, is een stelpost “afschrijvingen infrastructuur” in de exploitatie opgenomen.

Actualisatie van de meerjarenplanning 2021 - 2030 levert een tekort op van ongeveer € 0,8 miljoen ten opzichte van de eerder geraamde middelen:

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026 ev.
Vervangingsinvesteringen	38	78	-50	-57	-127	-637

Dit saldo is als volgt opgebouwd:

Bestaande kredieten vervangingsinvesteringen	Gevolgen in planperiode 2021-2030 voor afschrijvingslasten x € 1.000	Afschrijving
Zandkreekdam N256, ophoging krediet (€ 487.000) vervangen bypassinstallatie vanwege ombouw naar PBL-besturing	-292	Vanaf 2022, 15 jaar
Vervanging VRI Deltaweg N256, ophoging krediet met € 5.000	-3	Vanaf 2022, 15 jaar
Rehabilitatie Philipsdam N257, afschrijving 1 jaar later	80	Vanaf 2023, 35 jaar
Gladheidsbestrijding: Versterken pekelwatervoorziening, afschrijving 1 jaar later	25	Vanaf 2023,10 jaar
Glasvezelkabel objectbediening, afschrijving 1 jaar later	17	Vanaf 2022, 10 jaar
Nieuwe vervangingsinvesteringen, te dekken uit stelpost 'afschrijvingen infrastructuur'		
Vervanging VRI Noordlangeweg en Julianstraat N256, benodigd krediet € 215.000. Oorspronkelijke ingebruikname gepland in 2024	-40	Vanaf 2022, 15 jaar
Software verkeersmanagementsysteem. Benodigd krediet € 100.000		Vanaf 2022, 7 jaar.
Software op afstand bedienbare Zeelandbrug. Benodigd krediet € 300.000		Vanaf 2023, 7 jaar
Verwachte vervangingsinvesteringen, later te dekken uit stelpost 'afschrijvingen infrastructuur'		
Vervangen Oosttoren (t.b.v. conservatiewerkzaamheden) Zeelandbrug	-220	Vanaf 2025, 10 jaar
Aanschaf tweede laagwerker Zeelandbrug	-420	Vanaf 2023, 10 jaar
Actualiseren vervangingsperiode (i)VRIs binnen planperiode	98	Vanaf 2023, 15 jaar
Totaal effect periode 2021 - 2030	-755	

3.1.6. Instandhouding faciliteiten Westerschelde Ferry

Voor het onderhoud aan de faciliteiten van de Westerscheldeferry, alsmede de baggerwerkzaamheden voor de veerhavens in Vlissingen en Breskens, zijn in de meerjarenbegroting al middelen toegekend. Op basis van een geactualiseerde meerjarenplanning 2021-2030 dienen de budgetten binnen deze planperiode beperkt verschoven worden. Per saldo leidt dit tot een vrijwel budgettair neutraal effect:

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026 ev.
Instandhouding faciliteiten Fast Ferry	-5	0	48	-53	48	-30

3.1.7. Recapitulatie en voorgestelde besluiten

Samengevat zien de financiële voorstellen er voor de zichtperiode van de begroting als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Klein en groot onderhoud (incl. mutatie reserve groot onderhoud)	495	563	-163	-857	-715
Vervangingsinvesteringen	38	78	-50	-57	-127
Instandhouding faciliteiten Fast Ferry	-5	-	48	-53	48
Totaal	**528**	**641**	**-166**	**-967**	**-795**

Voorgestelde besluiten:

- De financiële effecten, zoals hiervoor samengevat, dekken uit de budgettaire ruimte.
- De investeringskredieten, inclusief de benodigde wijziging van de afschrijvingslasten, in de begroting verwerking volgens de uiteenzetting in paragraaf 3.1.5.

3.2. Ontwikkelingen provinciefonds

3.2.1. Meicirculaire 2021

De meicirculaire 2021 wordt naar verwachting eind mei door het ministerie van BZK uitgebracht, en is daarom nog niet in deze Voorjaarsnota verwerkt. Over de uitkomsten van de meicirculaire zullen we u zo spoedig mogelijk informeren.

Eerder heeft het Rijk aangegeven dat de omvang van het provinciefonds voor 2020 en 2021 wordt bevroren op de stand van de voorjaarsnota 2020 van het Rijk. Het Rijk vindt het namelijk belangrijk om in deze bijzondere tijd de schommelingen voor medeoverheden te dempen. Echter, in de praktijk worden dat een aantal parameters (volumes en groeifactoren) worden geactualiseerd. De totale omvang van het provinciefonds wijzigt daardoor niet, maar de verdeling over de provincies wel. Dat heeft voor Zeeland in de afgelopen jaren tot meerjarige negatieve bijstellingen geleid. We houden daarom ruimte binnen de stelpost provinciefonds aan om eventuele negatieve bijstellingen te kunnen opvangen.

3.2.2. Ontwikkelingen stelpost provinciefonds

In de financiële verordening is opgenomen dat de omvang van de stelpost provinciefonds maximaal € 3 miljoen bedraagt. De stelpost is bedoeld voor het opvangen van fluctuaties in het accres, maar ook de jaarlijkse indexering van de begroting en de gevolgen van cao ontwikkelingen worden daaruit gedekt. Begin januari hebben we u geïnformeerd over de effecten van de decembercirculaire 2020 en de invloed daarop op de stelpost provinciefonds.

Wij zien de volgende ontwikkelingen die dekking vragen uit de stelpost:

- Om prijsstijgingen te kunnen opvangen is het noodzakelijk om de materiële budgetten jaarlijks in de begroting te indexeren. Het percentage voor indexering van de materiële

budgetten in de provinciale begroting is vastgelegd in de financiële verordening en bedraagt 1% (zie ook paragraaf 5.2). Tevens zijn in interprovinciaal verband afspraken gemaakt over een nog af te sluiten cao voor 2021. Hoewel het overleg over een nieuwe cao is opgeschort, houden wij binnen de stelpost rekening met deze interprovinciale afspraken. In totaal is voor beide ontwikkelen samen ongeveer € 2,4 miljoen benodigd.

- In de zomernota 2019 is besloten om, voor instellingen die een integrale kostensubsidie ontvangen een andere prijsindex toe te passen. Dat is inmiddels vertaald in de financiele verordening. Op basis van de indexcijfers uit de voorgaande septembercirculaire houden we rekening met een aanvullende indexering van ongeveer € 0,2 miljoen voor de jaren 2022 en verder. Op basis van de indexcijfers uit de septembercirculaire zullen we in het najaar de definitieve indexering aan u voorleggen, zodat deze verwerkt kan worden in de begroting 2022.

- Vanwege de lage dekkingsgraad was het ABP genoodzaakt om met ingang van 2021 de pensioenpremies te indexeren. De structurele aanvullende pensioenlast van € 250.000 dekken we uit de stelpost.

Gelet op de onzekere tijden waar nu sprake van is, stellen wij voor om, na de verwerking van bovenstaande effecten, de stelpost vanaf 2022 weer aan te vullen tot een bedrag van structureel € 1 miljoen per jaar. De stelpost biedt dan ruimte om eventuele toekomstige schommelingen in de provinciefondsuitkering op te vangen. Aangezien de jaarschijf 2025 in deze voorjaarsnota ook wordt toegevoegd aan de meerjarenbegroting, stellen we voor daar de stelpost op de maximale omvang aan te houden.

De stelpost geeft dan het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Saldo stelpost provinciefonds na de decembercirculaire	2.155	2.377	2.322	1.930	2.887
Indexering pensioenpremies	-250	-250	-250	-250	-250
Indexatie begroting 2022, inclusief CAO mandaat	-1.175	-2.445	-2.374	-2.287	-2.290
Aanvullende indexatie IKS instellingen		-190	-190	-190	-190
Subtotaal	**730**	**-508**	**-492**	**-796**	**157**
Ophogen stelpost		1.508	1.492	1.796	2.843
Saldo stelpost provinciefonds	730	1.000	1.000	1.000	3.000

Voorgestelde besluiten:

- De volgende indexeringen voor het begrotingsjaar 2022 en verder dekken uit de stelpost provinciefonds:
  - de materiële budgetten als ook de integrale kostensubsidies ingevolge de bepalingen uit de financiële verordeningen;
  - En met ingang van het begrotingsjaar 2021 de indexering van de pensioenpremies;

- Na inrekenen van de hiervoor genoemde indexeringen, de stelpost provinciefonds vanaf 2022 structureel aanvullen uit de budgettaire ruimte tot € 1 miljoen en vanaf 2025 een stelpost van € 3 miljoen aanhouden.

3.3. 1e ronde budgetbewaking 2021

Om zicht te krijgen op de voortgang van de uitvoering en realisatie van de begroting is – als onderdeel van de reguliere planning & control cyclus – een eerste ronde budgetbewaking 2021 uitgevoerd.

De effecten die uit deze ronde budgetbewaking komen zijn onder te verdelen in:

- Budgettaire effecten
- Budgettair neutrale wijzigingen in een bepaald begrotingsjaar.
- Overhevelingen van budgetten tussen begrotingsjaren

De budgettaire effecten voor het jaar 2021 en verder zien er als volgt uit:

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Energiekosten Tezamen met andere provincies heeft in 2019 heeft een collectieve aanbesteding plaatsgevonden voor duurzame energie. Mede doordat het contractvolume minder groot is dan het vorige contract (waarin de Rijksoverheid ook in deelnam), het verduurzamingsaspect van de energie, als ook gestegen marktprijzen, is het bestaande budget structureel ontoereikend.	-160	-160	-160	-160	-160
Verzekeringen Landelijk staan de verzekeringspremies voor zakelijk vastgoed al jaren onder druk. Er zijn slechts een beperkt aantal aanbieders van dergelijke verzekeringen op de markt. Daarnaast loopt de verzekerde herbouwwaarde door fors gestegen bouwindexen ook sterk op. Tevens kennen monumentenpanden een verhoogd risicoprofiel. Dat betekent dat de verzekeringspremie voor 2021 hoger uitkomt dan eerder geraamd. In 2022 vindt een nieuwe aanbesteding plaats.	-75	-90	-90	-90	-90
Rente In 2019 zijn de ramingen van de rentelasten meerjarig naar beneden bijgesteld, waarbij in de eerste jaren een incidenteel hogere bijstelling is gehanteerd. Op basis van een geactualiseerde liquiditeitsprognose onderkennen we dat de rentebegroting structureel beperkte ruimte kent. Met name voor de jaren 2021 en 2022 is de liquiditeitsbehoefte hoger dan ten opzichte van de eerdere incidentele inschattingen in 2019, waardoor de rentelast hoger uitkomt. Daarnaast is begin 2021 een bedrag van bijna € 10 miljoen afgestempeld op het aandelenkapitaal van de Westerscheldetunnel. Destijds heeft Provinciale Staten bij de overname van de aandelen besloten dat op basis van de waardering van de Westerscheldetunnel NV, er jaarlijks een vast bedrag aan rente wordt toegerekend ten gunste van de provinciale begroting. Door de lagere waardering vindt een structureel lagere toerekening plaats.	-375	-485	-200	-200	-200
Subsidielasten klimaatadaptatie In 2020 heeft subsidieverlening plaatsgevonden voor de POP-3 openstelling fysieke investeringen water. De lasten zijn geheel verantwoord in 2020, waarbij een gedeelte van het budget geraamd was in 2021. Dat budget kan vervallen.	131				

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Organisatieontwikkeling In de meerjarenbegroting is structureel budget opgenomen voor organisatieontwikkeling. Vanwege het aantrekken van interne expertise is minder extern advies benodigd en kan een gedeelte van de budgetten structureel vervallen.	65	65	65	65	65
Milieubeleid Binnen de adviesbudgetten milieu resteert jaarlijks structurele ruimte die kan vervallen.	50	50	50	50	50
Overig Mutaties kleiner dan € 25.000, per saldo	22	21	22	21	22
Totaal	-342	-599	-313	-314	-313

De budgettair neutrale wijzigingen in 2021 betreffen toevoegingen en onttrekkingen aan bestemmingsreserves, die budgettair geen effect hebben. Daarnaast kunnen het ook overhevelingen van budgetten tussen beleidsdoelstellingen, of het ramen van baten en lasten binnen een beleidsdoelstelling betreffen. Deze wijzigingen uit de eerste ronde budgetbewaking 2021 zijn opgenomen in bijlage 1.

Voorgesteld besluit: De effecten, inclusief de aanpassingen op de kredieten, uit de eerste ronde budgetbewaking 2021 verwerken in de meerjarenbegroting 2021 en verder.

3.4. Overige ontwikkelingen

3.4.1. Ontwikkelingen milieutaken

Eén van de wettelijke taken van de Provincie is het verlenen van milieuvergunningen en het houden van toezicht op de naleving van milieuwetten op het gebied van onder andere lucht, bodem, geluid en water. De Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland en de DCMR zijn op grond van wettelijke voorschriften belast met het uitvoeren van de milieu- en veiligheidstaken. Hieronder schetsen we een aantal ontwikkelingen die mogelijk ook financiële consequenties met zich meebrengen:

- In de voorjaarsnota 2020 zijn middelen toegekend voor de toekomstverkenning van de samenwerking milieutaken. De verwachting is dat de uitkomsten van deze verkenning nog voor de zomer beschikbaar zijn. Afhankelijk van die uitkomsten en de verdere besluitvorming daarop kan dat betekenen dat aanvullende middelen benodigd zijn om de samenwerking van milieutaken effectief en robuust te organiseren.

- Met DCMR, maar ook in interprovinciaal verband vindt overleg plaats over de benodigde capaciteit voor vergunningverlening, toezicht en handhaving bij de BRZO-bedrijven. Ook deze uitkomsten kunnen ertoe leiden dat aanvullende middelen nodig zijn voor de uitoefening van deze taken. Wij verwachten daar uiterlijk bij de najaarsnota 2021 meer duidelijkheid over te hebben.

- Om aanspraak te maken op specifieke uitkeringen die bedoeld zijn voor het Schone lucht Akkoord (SLA), is het een vereiste dat de Provincie cofinanciering levert. In onze brief van 2

maart 2021 hebben wij u daar nader over geïnformeerd. Mede afhankelijk van de concrete uitwerking van de specifieke uitkering, doen wij u zo mogelijk in de najaarsnota een voorstel.

3.4.2. Opcenten motorrijtuigenbelasting

Voor de reparatie van de weeffout in het provinciefonds in 2018 hebben de andere provincies de voorwaarde gesteld van een ophoging van ons opcententarief MRB in de periode 2019-2021. Conform het coalitieakkoord valt het opcententarief in 2022 weer terug naar het niveau van 2018.

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een overzicht met de te verwachten inkomsten uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Dat overzicht is gebaseerd op het werkelijk aantal belastbare voertuigen in de provincie per 1 januari van het huidige jaar. In lijn met die verwachting is vorig jaar besloten tot een incidentele ophoging van de raming van inkomsten in 2020 en 2021. De werkelijke inkomsten in 2020 vielen echter € 250.000 lager uit. Aangezien de belastingdienst voor 2021 een nagenoeg gelijke prognose heeft afgegeven, verlagen we de inkomstenraming in 2021 ook met € 250.000.

Vorig jaar hebben we de prognose ingerekend tot en met 2021. Daarom kan - ook bij toepassing van het oorspronkelijke opcententarief uit 2018 voor 2022 - voor de jaren daarna een beperkte inkomstenstijging worden ingerekend. In het kader van de reguliere P&C-cyclus blijven we de effecten hiervan volgen en zullen wij zo nodig tot bijstelling van de ramingen overgaan.

Voorgesteld besluit: De geraamde inkomsten uit opcenten MRB in 2021 verlagen met € 250.000 en vanaf 2022 ophogen met € 250.000.

3.4.3. Reserve Onderhoud bedrijfspanden

In de voorjaarsnota 2018 is een onderhoudsreserve ingesteld waaruit het bouwkundig en installatietechnisch onderhoud wordt gedekt voor onze provinciale bedrijfspanden. Aanvullend heeft u destijds € 200.000 voor de jaren 2018 tot en met 2023 toegekend om met name duurzaamheidsmaatregelen te kunnen uitvoeren. De geactualiseerde meerjarenplanning geeft het volgende beeld :

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beginstand	902	1.371	1.796	1.604	1.694	1.513	1.468	1.251	1.110	1.386
Reeds geraamde toevoeging	725	725	506	466	466	466	466	466	466	466
Toevoeging uit jaarrekening-saldo 2020	632									
Benodigde onttrekkingen op basis van geactualiseerde meerjarenplanning	-888	-300	-698	-376	-647	-511	-683	-607	-190	-601
Eindstand	1.371	1.796	1.604	1.694	1.513	1.468	1.251	1.110	1.386	1.251

Binnen deze reserve zijn deze aanvullend toegekende middelen van in totaal € 1,2 miljoen nog steeds beschikbaar. Aangezien vanaf 2023 de regelgeving voor energielabels voor bedrijfspanden (met uitzondering van panden met een monumentenstatus) is aangescherpt, werken wij op dit moment plannen uit om verduurzamingsmaatregelen uit te voeren. Uiterlijk in de najaarsnota doen wij u een voorstel voor aanwending van deze middelen.

Voorgesteld besluit: de geactualiseerde meerjarenbegroting reserve onderhoud bedrijfspanden verwerken in de meerjarenbegroting.

3.4.4. Continuering Overleg Zeeuwse Overheden (OZO)

In 2019 is het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) van start gegaan. Dit bestuurlijke overlegplatform wordt ondersteund door het Regiobureau. Bij de start is er afgesproken dat er na een periode van twee jaar een evaluatie plaats zou vinden van het OZO en het Regiobureau. Deze evaluatie is inmiddels uitgevoerd en de uitkomsten zijn opgenomen in het rapport “Zeeuwse samenwerking naar vlieghoogte”, dat op 22 februari 2021 met u is gedeeld.

De uitkomsten van de evaluatie zijn overwegend positief en pleiten in ieder geval voor continuering van het OZO en het Regiobureau. In het rapport worden enkele aanbevelingen gedaan voor de doorontwikkeling van deze samenwerking. Samen met de Zeeuwse overheden wordt nu een vervolg gegeven aan de uitwerking van de aanbevelingen uit het rapport. Dit zal leiden tot een besluit over de doorontwikkeling van het OZO en het Regiobureau, waarover u later wordt geïnformeerd.

Eerder heeft u voor de periode tot het vierde kwartaal 2021 middelen toegekend voor een bijdrage aan het OZO. Dat betekent dat voor verdere continuering van het OZO en Regiobureau vanaf het laatste kwartaal 2021 middelen nodig zijn.

Voorgesteld besluit: Vooruitlopend op het besluit tot continuering van het OZO, in 2021 € 15.000 en vanaf 2022 € 55.500 opnemen voor de provinciale bijdrage aan het OZO.

3.4.5. Versterking corporate communicatie

De corona-crisis heeft ons genoodzaakt om andere werk- en overlegvormen te vinden om onze werkzaamheden doorgang te laten vinden. Dat heeft geleid tot een toenemende vraag aan nieuwe communicatievormen, zoals livestreams, filmpjes, webcast via de Abdijstudio en (bestuurlijke) digitale vergaderingen. We verwachten dat ook na de coronacrisis deze werk- en overlegvormen veel toegepast zullen blijven, omdat ze een goede en effectieve aanvulling zijn op fysieke overleggen. Daarnaast onderkenden we voor de crisis al een toenemende vraag naar (project)communicatie. De coronacrisis heeft die vraag nog verder versterkt. Door deze ontwikkelingen wordt een steeds groter beroep gedaan op het corporate communicatieteam.

Voorgesteld besluit: Voor een verdere versterking van het corporate communicatieteam, vanaf 2022 jaarlijks structureel € 98.000 beschikbaar stellen uit de budgettaire ruimte.

3.4.6. Recapitulatie

(bedragen x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Opcenten motorrijtuigenbelasting	-250	250	250	250	250
Continuering Overleg Zeeuwse Overheden	-15	-56	-56	-56	-56
Versterking corporate communicatie		-98	-98	-98	-98
Totaal	**-265**	**96**	**96**	**96**	**96**

3.5. Grondbeleid

3.5.1. Doorontwikkeling kavelruilbureau

Het kavelruilbureau Zeeland is een belangrijk instrument om onze doelen te realiseren op het gebied van infrastructuur, landbouw, water en natuur. Het kavelruilbureau faciliteert de vrijwillige grondverwerving om deze doelen te bereiken. In de voorjaarsnota 2020 hebben we u geïnformeerd over de financiering van het kavelruilbureau vanuit POP3-middelen. Tot en met 2021 kunnen deze middelen voor het kavelruilbureau worden ingezet. Daarna vervalt de POP3 bijdrage.

Voorgesteld besluit: Om de ambities van het kavelruilbureau met betrekking tot het vrijwillig verwerven en ruilen van gronden te kunnen continueren stellen we voor om vanaf 2022 jaarlijks € 141.000 beschikbaar te stellen.

3.5.2. Ontwikkeling grondbank

In de nota Grondbeleid is met u afgesproken dat de voortgang met betrekking tot de grondbank en kavelruil drie maal per jaar met u wordt gedeeld. Voor de stand van zaken rond de grondbank verwijzen wij naar bijlage 2. Uit deze bijlage blijkt dat de voorraad gronden en opstallen op dit moment een waarde van € 43,9 miljoen vertegenwoordigt.

4. Financieel perspectief

4.1. Vertrekpunt

Coronacrisis geeft veel onzekerheden

Inmiddels hebben we ruim een jaar te maken met de gevolgen van het coronavirus. Dat heeft geleid tot een crisis die grote effecten op economisch, maatschappelijk en sociaal gebied met zich meebrengt. Hoewel het aantal vaccinaties nu snel toeneemt, is er nog geen zicht op het eind van de crisis. En juist ook de situatie daarna brengt grote onzekerheden met zich mee. Onzekerheden over hoe het 'nieuwe normaal' eruit ziet, over het tempo waarin de economie en maatschappij zich kunnen herstellen, maar ook over de mate waarin het Rijk met steunpakketten de verschillende sectoren al dan niet blijft ondersteunen. Door de steunpakketten ligt er druk op de overheidsfinanciën. Dat zal op enig moment leiden tot bezuinigingen van het Rijk. Zolang er geen nieuw kabinet is blijft het onduidelijk of en hoe de bezuinigingen gestalte krijgen. De koppeling van het provinciefonds met de rijkoverheidsuitgaven (trap-op-trap-af systematiek) geeft onzekerheden over de ontwikkelingen van het provinciefonds. Ook de herziening van het provinciefonds, voorzien vanaf 2023, geeft onzekerheden over de hoogte en doorontwikkelingen van deze uitkering voor Zeeland.

Daarnaast is nog niet duidelijk hoe het Rijk straks gaat samenwerken met de decentrale overheden en hoe het aanbod vanuit IPO, VNG en UvW over onder meer het gebiedsgericht oplossen van grote en urgente vraagstukken zich zal vertalen, ook in termen van gezamenlijke financiering. Discussies over de financiële positie van gemeenten en belastinggebieden maken onderdeel uit van het aanbod.

Hoewel het Centraal Planbureau en het CBS in recente publicaties aangeven dat de economie veerkracht toont, geven zij ook aan dat de onzekerheden groot zijn. Een lager tempo van vaccineren kan leiden tot een rem op de economische groei. In dat geval raakt dat dan ook direct de economische en culturele sectoren.

Voor de Provincie betekent dit dat dat stimuleringsmaatregelen wellicht nodig blijven voor ondersteuning aan deze sectoren. Daarnaast staan de vervoersconcessies onder grote druk vanwege forse terugval van reizigers. Het is nog niet duidelijk of en hoeveel steunmaatregelen het Rijk blijft inzetten. Dat kan ertoe leiden dat wij aanvullende middelen beschikbaar moeten stellen om het aanbod van openbaar vervoer – al dan niet in afgeslankte omvang – in stand te houden.

De crisis vraagt behoedzaamheid op inzet van middelen

Al deze onzekerheden vragen dat we behoedzaam omgaan met de inzet van onze provinciale middelen. Behoedzaamheid in het aangaan van structurele verplichtingen, zodat we ook op termijn ruimte houden om structurele knelpunten te kunnen opvangen. Incidentele vrije ruimte bevindt zich in de algemene reserve en – meer op termijn – ook in de investeringsagenda. Deze ruimte zetten we nu in voor stimuleringsmaatregelen op coronaherstel en ook om de prioritaire maatschappelijke vraagstukken voor Zeeland verder op te lossen. Het blijft immers belangrijk om te blijven investeren in Zeeland. Omdat de algemene reserve fungeert als risicobuffer houden we daarin voldoende ruimte achter voor eventuele onvoorziene vraagstukken.

Na de najaarsnota 2020 kent het financieel perspectief beperkte afwegingsruimte

In 2020 is een verdere oplossing gevonden om de weeffout in het Provinciefonds te herstellen tot aan de volgende herziening. De financiële ruimte die dat met zich meebracht, is met name ingezet om een aantal knelpunten in de meerjarenbegroting op te lossen. Het financieel meerjarenperspectief hebben we in de najaarsnota afgesloten met € 0,5 miljoen structurele ruimte. Overigens zijn bij de najaarsnota een aantal ambities tijdelijk gedekt, waarbij we later moeten afwegen of we die willen continueren. Meer dan anders moeten we kritisch blijven op zowel bestaande als nieuwe ambities. In de investeringsagenda resteert, na het toekennen van middelen aan bestedingsgerede investeringen in de najaarsnota, nauwelijks ruimte tot en met 2022.

Oplossing voor ontvlechting Evides is in zicht

Onlangs hebben wij u geïnformeerd over een aanbod van het Rijk voor de ontvlechting van Evides. Die afsplitsing geeft zicht op dividenden voor de aandeelhouders en betekent dat we ook onze eigen bijdrage aan het Delta Kenniscentrum kunnen leveren. We verwachten dat – naast de bijdrage aan het Delta Kenniscentrum – de dividenden vanaf 2025 tot ruimte in het financieel perspectief leiden. Aangezien u nog een besluit moet nemen over het in gang zetten van de ontvlechting hebben wij in de voorjaarsnota daar nog geen rekening mee gehouden.

Jaarrekening levert incidentele ruimte op, maar ook ruimte binnen structurele ambities gevonden

In het Statenvoorstel ‘Jaarstukken 2020’ hebben wij u uitgebreid geïnformeerd over de opbouw van het jaarrekeningresultaat. Vanwege een aantal incidentele meevallers en afrekeningen kan met de vaststelling van de jaarrekening een substantieel bedrag worden toegevoegd aan de algemene reserve. Dat maakt het ook mogelijk om nu voorstellen te doen voor incidentele prioriteiten rond coronaherstel.

Daarnaast hebben wij, zoals hiervoor werd beschreven in - vooral - het hoofdstuk over de uitvoeringsprogramma’s, bezien welke ombuigingen mogelijk zijn. We hebben kritisch gekeken naar afweegbare ruimte, die kan vervallen zonder dat dat grote gevolgen heeft voor de uitvoering van onze ambities. Dan gaat het met name om proces- en adviesbudgetten. Ook hebben we kritisch gekeken naar de opbouw van de reserve instandhouding infrastructuur en daarin een structureel bedrag vrij te laten vallen. De ombuigingen leveren structureel ruim € 1 miljoen op, die we inzetten voor de bekostiging van onvermijdelijke knelpunten, beperkte nieuwe ambities en ruimte voor toekomstige ontwikkelingen.

4.2. Recapitulatie financieel meerjarenperspectief

De najaarsnota 2020 is afgesloten met beperkte structurele budgettaire. Die ruimte is inclusief een ‘taakstelling overprogrammering’ voor het begrotingsjaar 2021. Die relatief beperkte taakstelling van € 1,75 miljoen is opgenomen omdat we verwachten dat de gevolgen van corona ertoe leiden dat onderuitputting in de begroting optreedt, zonder dat we op voorhand kunnen aangeven waar die specifiek in de begroting zal optreden.

Na de najaarsnota hebben beperkte mutaties op de budgettaire ruimte plaatsgevonden. Het vertrekpunt van de budgettaire ruimte in deze voorjaarsnota is opgebouwd uit de mutaties tot en

met de 5e begrotingswijzing 2021 en is daarmee vrijwel gelijk aan de stand van de najaarsnota 2020.

Na verwerking van de financiële besluiten uit de voorjaarsnota ziet het verloop van de budgettaire ruimte er als volgt uit:

(x € 1.000)	Paragraaf	2021	2022	2023	2024	2025
Stand na 5e begrotingswijziging 2021		**577**	**550**	**525**	**504**	**27.224**
Strategische opgaven	1.2.4	-129	-129	-129	-343	-343
Uitvoeringsprogramma's	2.4	-1.069	1.565	-640	-439	215
Instandhouding infrastructuur	3.1.7	528	641	-166	-967	-795
Ophoging stelpost provinciefonds	4.3.2	-	-1.508	-1.492	-1.796	-2.843
1e ronde budgetbewaking 2021	3.3	-342	-599	-313	-314	-313
Overige onderwerpen	3.4.6	-265	96	96	96	96
Doorontwikkeling kavelruilbureau	3.5	-	-141	-141	-141	-141
Subtotaal na inrekenen voorstellen uit voorjaarsnota		**-700**	**475**	**-2.260**	**-3.400**	**23.100**
Toevoegen jaarschijf investeringsagenda	4.3					-19.500
Incidentele onttrekking aan algemene reserve		.1.200	525			
Verlagen van eerder besloten toevoegingen aan investeringsagenda				3.260	4.400	
Budgettaire ruimte wordt		**500**	**1.000**	**1.000**	**1.000**	**3.600**

De ruimte tot en met 2024 is ontoereikend om alle nu voorgestelde besluiten te kunnen dekken. Toch vinden we het belangrijk om juist nu te blijven investeren in Zeeland, zodat de samenleving gesteund wordt. Tegelijkertijd willen we voor de toekomst gesteld staan voor zowel positieve als negatieve ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op onze financiële positie.

Om de budgettaire ruimte tot en met 2024 sluitend te maken, stellen we voor om in 2021 € 1,2 miljoen aan de algemene reserve te onttrekken en in 2022 ruim € 0,5 miljoen. Daarnaast verlagen we de oorspronkelijke toevoegingen aan de investeringsagenda in 2023 en 2024 met respectievelijk € 3,3 miljoen en € 4,4 miljoen. Op die wijze resteert een budgettaire ruimte in de periode 2022 tot en met 2024 van jaarlijks € 1 miljoen. In de volgende paragraaf gaan we in op de gevolgen van dit voorstel voor de investeringsagenda.

Ook in 2021 zullen de effecten van de crisis merkbaar zijn. De crisis heeft er afgelopen jaar mede toe geleid dat het jaarrekeningresultaat substantieel hoger was dan andere jaren. In de volgende budgetrondes zullen we nauwlettend de voortgang en uitputting van de begroting volgen, om afwijkingen op de begroting vervolgens ook tijdig aan u voor te leggen. In de najaarsnota zullen wij een voorstel doen voor de invulling van de 'taakstelling overprogammering' van € 1,75 miljoen in de begroting van dit jaar.

In de volgende paragraaf doen we een voorstel voor het continueren van de investeringsagenda in 2025. Vervolgens resteert in 2025 ruim € 3,6 miljoen structurele budgettaire ruimte, die afhankelijk van de besluitvorming op de ontvlechting van Evides, verder kan worden vergroot.

Voorgestelde besluiten:

- In de begrotingsjaren 2021 en 2022 respectievelijk € 1.200.000 en € 525.000 onttrekken uit de algemene reserve ten gunste van de budgettaire ruimte.

- In het begrotingsjaar 2023 en 2024 de oorspronkelijke toevoeging aan de investeringsagenda verlagen met respectievelijk € 3.260.000 en € 4.400.000

4.3. Ontwikkeling Investeringsagenda

In paragraaf 2.4 hebben we de onttrekkingen uit de investeringsagenda ten behoeve van de bestedingsgerede projecten beschreven. In de periode tot en met 2025 gaat het om een totaal bedrag van € 14,7 miljoen. Om de onttrekkingen in 2025 ook mogelijk te maken stellen we voor de investeringsagenda ook in dat jaar te continueren en daartoe in dat jaar ook € 19,5 miljoen uit de budgettaire ruimte aan de investeringsagenda toe te voegen.

In het coalitieakkoord zijn de strategische opgaven toegevoegd als onderwerpen die voor bestedingsgerede voorstellen een beroep op de investeringsagenda kunnen doen. Op dat moment is ook besloten om de budgettaire ruimte te beperken om verdere ruimte te bieden aan de investeringsagenda. We bevinden ons nu in een fase waarin de strategische opgaven overgaan naar uitvoering. Omdat uitvoering ook meer structurele taken met zich mee brengt, hebben we in de vorige paragraaf voorgesteld stellen we voor om in 2023 en 2024 de oorspronkelijke toevoegingen aan de investeringsagenda te verlagen ten gunste van de budgettaire ruimte. Daarmee houden we flexibiliteit in de budgettaire ruimte. Dat biedt ruimte om tegenvallers of structurele vraagstukken te kunnen oppakken.

De toevoeging aan de investeringsagenda in deze jaren komt vervolgens uit op ongeveer € 16 miljoen per jaar en groeit in 2025 door tot € 19,5 miljoen. Daarmee hebben we op termijn substantiële ruimte om investeringsvraagstukken voor Zeeland te kunnen oppakken. Met name in 2021 en 2022 is de ruimte in de investeringsagenda echter beperkt. We stellen daarom voor om eenmalig € 5 miljoen uit de algemene reserve toe te voegen aan de investeringsagenda om ook in die jaren ruimte te houden voor investeringsvraagstukken.

Na verwerking van deze voorstellen ontwikkelt de investeringsagenda zich als volgt:

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal
Huidige stand investeringsagenda						**48.380**
Toevoeging jaarschijf 2025					19.500	19.500
Toevoeging uit algemene reserve	5.000					5.000
Verlaging oorspronkelijke toevoegingen			-3.260	-4.400		-7.660
Beschikbaar in investeringsagenda voor keuzes najaarsnota						**65.220**
Bestedingsgereed voorjaarsnota 2021	-211	-2.575	-4.042	-3.357	-4.522	-14.707
Resteert na keuzes voorjaarsnota						**50.513**
Verdere investeringsbehoefte	-700	-11.270	-19.285	-25.127	-12.294	-68.676
Overprogrammering						**-18.163**

Met dit alles resteert tot eind 2025 nog ruim € 50 miljoen voor toekomstige investeringen. De overprogrammering bedraagt ongeveer € 18 miljoen, aangezien de toekomstige investeringsbehoefte tot en met 2025 ruim € 68 miljoen bedraagt. In deze investeringsbehoefte is voor ruim € 21 miljoen aan projecten opgenomen die verbonden zijn aan de Regio Deal (ZiS 2.0), het realiseren van het Natuurnetwerk Zeeland in 2027 en voor een eventuele extra bijdrage in het kader van de Zuidwestelijke Delta.

De overprogrammering bedraagt ongeveer 1,4 en is iets lager dan in voorgaande jaren. Een dergelijke overprogrammering heeft tot nu toe niet tot problemen geleid. Hierbij wordt wel opgemerkt dat in het begrotingsjaar 2025 de programmering van de investeringsagenda nog maar beperkt is ingevuld. Op het moment dat er meer zicht is op de uitvoering van de strategische opgaven, kunnen die ook investeringsvraagstukken met zich meebrengen die een verder beroep doen op de investeringsagenda.

Voorgesteld besluit: In het begrotingsjaar 2025 vanuit de budgettaire ruimte € 19,5 miljoen toevoegen aan de investeringsagenda.

4.4. Ontwikkeling algemene reserve en weerstandsratio

Na toevoeging van het jaarrekeningresultaat 2020 aan de algemene reserve kent de algemene reserve eind 2025 een stand van € 28,0 miljoen. Met inachtneming van de voorstellen in deze voorjaarsnota ziet het verloop van de algemene reserve er als volgt uit:

(x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025
Beginstand	**28.404**	**26.729**	**20.150**	**16.810**	**16.526**
Reeds eerder besloten mutaties	-4.754	-3.854	-2.140	-284	
Bestemming jaarrekeningsaldo 2020	10.479				
Coronaherstelmaatregelen (paragraaf 2.1)	-1.200	-2.200	-1.200		
Onttrekking ten gunste van budgettaire ruimte	-1.200	-525			
Onttrekking ten gunste van investeringsagenda	-5.000				
Eindstand	**26.729**	**20.150**	**16.810**	**16.526**	**16.526**

Na de voorgestelde mutaties op de algemene reserve bedraagt de algemene reserve eind 2025 ruim € 16,5 miljoen. In de jaarstukken 2020 is aangegeven dat het benodigde weerstandvermogen € 5,1 miljoen bedraagt. Dat betekent dat de ratio ‘algemene reserve’ ongeveer 3,3 bedraagt. Die voldoet daarmee ruimschoots aan het minimale niveau van 1,0 en biedt ruimte om eventuele toekomstige knelpunten te kunnen opvangen.

Hoewel de oplopende vaccinatiegraad hoop geeft op een spoedig herstel van de samenleving, is er desondanks nog geen zicht op het einde van de crisis. De verwachting is dan ook dat zeker ook dit jaar de effecten van de crisis nog merkbaar zullen blijven. Maar ook na de crisis is het onzeker hoe het ‘nieuwe normaal’ eruitziet, en welke vraagstukken dat voor Zeeland met zich meebrengt. In deze voorjaarsnota hebben we daarom zowel ruimte gecreëerd binnen de budgettaire ruimte als de investeringsagenda om nieuwe (structurele) vraagstukken te kunnen opvangen. Ook de algemene reserve biedt ruimte voor incidentele vraagtukken. Besluitvorming rondom Evides kan ertoe leiden dat het financieel perspectief structureel wordt vergroot. Desondanks blijven er onzekerheden over de rol en (steun)maatregelen die het Rijk blijft uitvoeren.

We blijven onze financiële positie nauwlettend volgen en zullen u daar uiterlijk in de najaarsnota 2021 verder over informeren.

5. Kaderstelling begroting 2022 en verder

5.1. Toevoegen jaarschijf 2025

De Voorjaarsnota schetst het meerjarenperspectief 2022-2025 en de kaders voor de nieuwe begroting 2022, die wij in het najaar aan u voorleggen. In de begroting 2022 wordt de jaarschijf 2025 toegevoegd. Wij stellen voor de jaarschijf 2025 op dezelfde wijze in te vullen als de jaarschijf 2024, rekening houdend met het reeds eerder genomen besluit voor toekenning van bedragen voor het begrotingsjaar 2025.

5.2. Indexering

Om prijsindexeringen op te kunnen vangen worden de materiële budgetten in de meerjarenbegroting jaarlijks geïndexeerd, conform de financiële verordening (artikel 3.6). Daarin is ook bepaald dat het percentage telkens voor een periode van vier jaar wordt vastgesteld. In de voorjaarsnota 2021 is besloten dat voor de begrotingsjaren 2021 tot en met 2024 het jaarlijkse indexpercentage 1% bedraagt.

Voorgesteld besluit: Op de materiële budgetten in de begroting 2022 en verder een indexering toepassen van 1%, waarbij voor een aantal specifieke budgetten, zoals opgenomen in paragraaf 3.2.2. een afwijkend indexeringspercentage wordt toegepast.

Bijlagen

Bijlage 1: Budgettair neutrale effecten - 1e ronde budgetbewaking 2021

In paragraaf 3.3 hebben we stilgestaan bij de budgettaire effecten uit de eerste ronde budgetbewaking. Daarnaast onderkennen we een aantal budgettair neutrale effecten. Namelijk budgetoverhevelingen, waarbij het budget naar een ander begrotingsjaar wordt overgeheveld, of budgetverschuivingen tussen verschillende doelstellingen binnen een begrotingsjaar. Ook het opnemen (uitsplitsen) van baten en lasten binnen een doelstelling valt onder de budgettair neutrale effecten.

In deze bijlage geven we op doelstellingsniveau een nadere toelichting op de budgettair neutrale effecten in het kader van deze eerste ronde budgetbewaking:

		2021		2022		2023		2024	
X € 1.000		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Overhevelen budgetten									
010102	**Natuur Pakket Westerschelde**								
Bij het opstellen van de begroting 2021 zijn de baten en lasten van de projectbegroting NPW niet juist uitgesplitst.		11.981	-11.981	2.678	-2.678				
010204	**Slimme mobiliteit**								
Eind 2020 zijn door het ministerie van I&W middelen in een specifieke uitkering toegekend voor uitvoering van de regeling Veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur. Deze regeling loopt door in 2021.		51	-51						
020101	**Voorbereiding omgevingswet**								
In de septembercirculaire 2020 zijn voor de periode 2021 – 2024 middelen toekgekend voor de lokale versterking van de omgevingsveiligeheid. We hevelen deze budgetten over naar doelstelling 020103, om ze als dekking in te zetten voor het jaarplan 2021 van de RUD Zeeland		-31		-31		-31		-31	
020102	**Kwaliteitskust**								
Het project Vernieuwing Landbouw uit de Regiodeal Zeeuwen aan Zet verloopt via de provinciale begroting. De ontvangen bijdrage en provinciale inzet worden meerjarig budgettair neutraal binnen doelstelling 020102 kwaliteitskust geraamd. De ontvangen rijksbijdrage verloopt via de overlopende post ‘Regiodeal Vernieuwing Landbouw’		-78	-103	620	-599	326	-124		
Routebureau Zeeland beheert en onderhoud diverse routestructuren in Zeeland. Voorheen vielen de werkzaamheden van het Routebureau onder de VVV Zeeland. Per 31 december 2020 is VVV Zeeland in liquidatie gegaan. Voor maximaal 1 jaar zijn verschillende werkzaamheden ondergebracht bij de Provincie Zeeland en daarmee ook het beheer en onderhoud van de verschillende recreatieve routestructuren. Gemeenten dragen naast de		106	-96						

		2021		2022		2023		2024	
X € 1.000		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
provincie Zeeland financieel bij in de kosten voor dit beheer en onderhoud.									
020103	**Milieu: goed woon- en werkklimaat**								
De jaarlijkse inkomsten uit leges op BRIKS taken worden structureel naar beneden bijgesteld. Tevens vindt op basis van ervaringscijfers een bijstelling plaats op de inkomsten uit leges en dwangsommen op milieuvergunningen. Deze bijstellingen kunnen worden opgevangen binnen de materiele budgetten voor milieutaken.		-55	55	-55	55	-55	55	-55	55
Zie doelstelling 020101		31		31		31		31	
030105	**Natuurbeleving**								
Zie doelstelling 020102		-10							
040101	**Arbeidsmarkt**								
Voor de inhuur van een netwerkfacilitator grensoverschrijdende arbeidsmarkt is geld beschikbaar gekomen vanuit de Scheldemondraad.		83	-83						
040105	**Innovatie-infrastructuur en -fondsen**								
De aanjaaggelden ZiS 2.0 worden op basis van de verwachte openstellingen in de juiste geraamd.		-500		500					
050107	**Uitvoering slimme mobiliteit**								
In de derde ronde budgetbewaking 2020 is besloten om een aantal budgetten in het kader van de regiodeal Zeeland over te hevelen via de meerjarige bestemmingsreserve naar 2021. In de begrotingswijziging was abusievelijk sprake van een toevoeging aan de reserve in 2021. Met deze wijziging wordt alsnog het juiste bedrag onttrokken aan de reserve (via doelstelling 980599).		920	-920						
060102	**Cultureel erfgoed**								
In 2021 hebben wij subsidie verleend aan het project Reizen in de tijd. Hiervoor was in de jaren 2021 tot en met 2023 jaarlijks € 40.000 geraamd. Op grond van de financiële regelgeving dient de totale subsidielast verantwoord te worden in het jaar van beschikking. De meerjarige budgetten worden daarom overgeheveld naar 2021.		80		-40		-40			
060201	**Evenementen**								
In de najaarsnota 2020 zijn middelen toegekend voor de Four Freedom Awards door de jaren heen. Aangezien deze middelen betrekking hebben op doelstelling 060401 leefbaarheid, worden ze naar die doelstelling overgeheveld.		-25		-35		-55			
060401	**Leefbaarheid**								

		2021		2022		2023		2024	
X € 1.000		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
In het kader van Regiodeal 3 Zeeuwen Zelf aan zet (Zeeuws Vlaanderen), heeft de Provincie rijksmiddelen ontvangen, die ingezet worden op het projectfiche 'Iedereen telt'.		252	-252	172	-172	54	-54		
Zie doelstelling 020102		-8		-17		-17			
Zie doelstelling 060201		25		35		55			
960102	**Huisvesting en facilitaire zaken**								
Om het digitaal vergaderen voor te verbeteren wordt momenteel een aanbesteding doorlopen voor de aanschaf van nieuwe audiovisuele middelen voor de vergaderfaciliteiten van Provinciale Staten en de provinciale organisatie. De beschikbare budgetten worden overgeheveld naar doelstelling 960103 ICT.		-39		-39		-39		-39	
960103	**ICT**								
Zie doelstelling 960102 Huisvesting en facilitaire zaken.		39		39		39		39	
Investeringskredieten									
Vervanging netwerkcomponenten 2021	Eind 2020 is een krediet toegekend voor de vervanging van een aantal netwerkcomponenten. De aanbesteding heeft inmiddels plaatsgevonden. De verwachting is dat de ingebruikname van deze netwerkcomponenten in het eerste kwartaal van 2022 zal zijn. Daardoor vangt de afschrijving van het krediet één jaar later aan dan eerder voorzien. Via de meerjarige bestemmingsreserve hevelen we de afschrijvingslast over van 2022 naar 2026								
960103 netwerkcomponenten 2021				-40					
980699 meerjarige bestemmingsreserve				40					
Verdeling salarissen									
Als gevolg van diverse wijzigingen binnen de personeelsformatie en de reguliere maandelijkse salarisbewaking hierop, zijn diverse salarisramingen over de verschillende begrotingsposten herschikt of bijgesteld in de meerjarenbegroting 2021 en verder. We stellen daarom voor de volgende herverdeling over de taakvelden binnen programma's van de ambtelijke inzet en overhead (salariskosten) te verwerken in de meerjarenbegroting.									
019999 Ambtelijke salarissen		-28		-4		-5		-5	
029999 Ambtelijke salarissen		-49		-8		-8		-8	
039999 Ambtelijke salarissen		-50		-8		-9		-9	
049999 Ambtelijke salarissen		-73		-11		-13		-13	
059999 Ambtelijke salarissen		-120		-19		-21		-21	
069999 Ambtelijke salarissen		-9		-1		-2		-2	
079999 Ambtelijke salarissen		102		116		117		117	
089999 Ambtelijke salarissen		-45		-7		-8		-8	
909999 Ambtelijke salarissen		-5		-1		-1		-1	
940101 Personeel		571		-10					
960101 Personeel (overhead)		-294		-47		-50		-50	

Bijlage 2: Ontwikkeling grondbank en kavelruil

In de nota grondbeleid 2016 is opgenomen dat er over vastgoed aan PS wordt gerapporteerd in de voorjaarsnota, najaarsnota en de jaarrekening. In de jaarrekening 2020 vindt u de rapportage over dat jaar. De huidige verantwoordingsperiode betreft de eerste drie maanden van 2021. Omdat veel transacties nog ter afhandeling bij de notaris liggen of in onderhandeling zijn, is de realisatie waarover wij u nu kunnen rapporteren nog beperkt.

Voortgang 2021
In de begroting 2021* is de volgende doelstelling afgesproken:

- verwerving 125 hectare voor natuur (NNZ, biodiversiteit), infrastructuur (Zanddijk, N290), (zoet)water en overige doelen provincie waaronder uitvoeren heroriëntatieprocedure grond en gebouwen.*
- 15 kavelruilen
- 400 hectare landbouwstructuurverbetering
- Saldo € 27.000 inkomsten tijdelijk beheer
- Uitbouw faciliterende rol provincie in het stedelijk gebied (stedelijk verkavelen)
- Uitbouwen Kenniscentrum Grond en Eigendom

* Paragraaf grondbeleid - begroting 2021
** De te realiseren doelstellingen met betrekking tot doelrealisatie, kavelruilen en landbouwstructuurversterking zijn gemiddelden en een inschatting van een jaarlijks te bereiken resultaat. Deze gemiddelden gaan uit van de doelstellingen in de nota grondbeleid.

Algemene trend is (net als in 2020) dat de mobiliteit op de grondmarkt laag blijft tegen hoge prijzen. Er is nog steeds veel vraag naar grond vanuit de landbouwsector. Ook beleggers lijken weer meer actief te worden. Verwerven van strategische grond wordt daardoor bemoeilijkt. In totaal zijn er naast de realisatie al 27 overeenkomsten gesloten met een totale oppervlakte aan aankoop van 59 hectare en 69 hectare verkoop. In de loop van 2021 zullen deze transacties bij de notaris worden afgehandeld en zullen ze zichtbaar worden in de resultaten. Buiten deze overeenkomsten lopen er uiteraard nog een groot aantal onderhandelingen.

De moeilijke grondmarkt zorgt ook voor een lagere realisatie van het aantal hectares structuurverbetering. Ondanks dat er in de eerste maanden slechts een kavelruil is gepasseerd zit de orderportefeuille nog vol. Het aantal kavelruilen en deelnemers verloopt wel volgens planning, maar de trend is dat op dit moment vooral kleinere kavelruilen, met als aanleiding een overheidsdoel, te realiseren zijn. Zo liggen er medio april nog 14 kavelruilen met totaal 66 deelnemers en 154 hectare aan structuurverbetering bij de notaris voor afhandeling. In die ruilen wordt ruim 4 km waterdoelen gerealiseerd (in totaal 24 hectare) en 18 ha natuur.

De gevolgen van de huidige crisis zijn voor ons vastgoed tot op heden niet negatief. Vlucht van kapitaal in veilige beleggingen is (net als bij de vorige crisis) blijkt reëel. De waarde van ons bezit is daarmee stabiel tot licht stijgend.

In de onderstaande tabel is de realisatie (aktepassering en administratieve verwerking afgerond) over de periode 1 januari tot 1 april 2021 aangegeven:

(Bedragen x € 1 mln.)	Per 1 januari 2021	Tot en met Voorjaarsnota 2021	
		€	Hectares
Stand aanwending krediet Grondbank Zeeland van max € 66 miljoen (gronden en opstallen)	€ 43,9	€ 43,9	
Aantal hectares Grondbank, waarvan	1.222		1.221
NPW	*331*		*330*
Overige strategische gronden	*891*		*891*
Aantal hectares /€ verworven, waarvan		€ 0,1	1
NPW		€ -	-
Grondbank Zeeland		€ -	-
Overig		*€ 0,1*	*1*
Aantal hectares / € verkocht, waarvan		€ 0,1	1
NPW		*€ 0,1*	*1*
Grondbank Zeeland		€ -	-
Overig		€ -	-
Aantal transacties met winst			**# percelen**
NPW			
Natuur			1
overige strategische gronden			-
cumulatieve winst		€ 0,0	-
Aantal transacties met verlies			**# percelen**
NPW			
Natuur			-
overige strategische gronden			-
cumulatief verlies		€ -	-
Gerealiseerde hectares doelen			
Natuur*			-
Infra**			1
water***			-
overige, zoals…..			-
Gerealiseerde aantal			
kavelruilen			14
met totaal aantal deelnemers			1
met ha structuurverbetering			

* verwerving wordt gefaciliteerd door de grondbank en het kavelruilbureau.
Meestal is een particuliere terreinbeheerder de verwervende partij.
Via de subsidieregeling SKNL worden deze doelen verantwoord.

** waterdoelen worden voornamelijk door het waterschap verworven, waarbij de grondbank en het Kavel ruilbureau faciliterend zijn.

*** Aankopen t.b.v. o.a. Zanddijk, landbouwroute Poortvliet, Othene zijn in voorbereiding

COLOFON

Uitgave
Provincie Zeeland

Fotografie
Marcelle Davidse

Bezoekadres
Provinciehuis, Abdij 6
4331 BK Middelburg

Contact
provincie@zeeland.nl

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 20 april 2021